

Analiza ubóstwa energetycznego dla Miasta i Gminy Skaryszew

Warszawa 2024 r.

Data sporządzenia: listopad 2024

Dokument sporządzony przy współpracy z pracownikami Urzędu Miasta i Gminy w Skaryszewie oraz Ośrodka Pomocy Społecznej w Skaryszewie.

Zadanie pn. „Wykonanie Analizy Ubóstwa Energetycznego dla Miasta i Gminy Skaryszew” współfinansowano ze środków Unii Europejskiej.

Spis treści

1. Wstęp	6
2. Informacje ogólne	7
Wyzwania z których wynika kompleksowe podejście do zjawiska ubóstwa energetycznego to:	7
3. Podstawy prawne	8
Definicja i pojęcia powiązane	8
4. Zalecenia Komisji (UE) 2020/1563 z dnia 14 października 2020 r. dotyczące ubóstwa energetycznego	12
Dyrektywa w sprawie efektywności energetycznej	13
5. Powiązania z dokumentami i źródłami krajowymi	14
Polityka Energetyczna Polski do 2040 r. (PEP2040)	14
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	15
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	15
Ustawa o Wspieraniu Termomodernizacji i Remontów	16
6. Powiązania z dokumentami i źródłami wojewódzkimi	17
Program ochrony powietrza województwa mazowieckiego	17
Uchwała antysmogowa dla województwa mazowieckiego	19
7. Charakterystyka Gminy Miasta i Gminy Skaryszew	21
Położenie	21
Demografia obszaru	22
Mieszkalnictwo	23
Strefa gospodarcza	24
8. Stan jakości powietrza na terenie województwa mazowieckiego w 2023 roku	25
9. Założenia dotyczące przeprowadzenia analizy ubóstwa	29
10. Omówienie wyników ankietyzacji dotyczącej analizy ubóstwa energetycznego na terenie Miasta i Gminy Skaryszew	32
11. Podsumowanie	41

12. Opis monitoringu zjawiska ubóstwa energetycznego	45
13. Sposoby wsparcia osób ubogich energetycznie	45
Wsparcie finansowe	46
Działania doradcze i promocyjno-edukacyjne	47
Współpraca między jednostkami	48
14. Przykłady dostępnych funduszy, programów i projektów	49
Programy wspomagające dla gmin	49
<i>Programy adresowane do mieszkańców</i>	50
Program Priorytetowy „Czyste Powietrze”	50
Program „Ciepłe Mieszkanie”	51
Stop smog	51
Mój prąd	52
Moje ciepło	52
Ulga termomodernizacyjna	52
Projekt ASSIST	52
STEP Solutions to Tackle Energy Poverty	54
Pogram LIFE	54
15. Działania Gminy Skaryszew	55
Program „Stop Smog” dla Miasta i Gminy Skaryszew – Wsparcie i Nowe Perspektywy	57
16. Podsumowanie dokumentu: Analiza ubóstwa energetycznego w Mieście i Gminie Skaryszew	59
17. Literatura	60

1. Wstęp

Gospodarstwo domowe jest ubogie energetycznie, jeżeli ma trudności w zaspokojeniu swoich potrzeb energetycznych z powodu niskiego dochodu lub charakterystyk mieszkania. Potrzeby energetyczne to wszystkie czynności wykorzystujące zarówno energię ciepłą, jak i elektryczną, niezbędne do utrzymywania godnego poziomu życia, a więc: ogrzewanie mieszkania, podgrzewanie wody, oświetlenie, przygotowywanie posiłków i korzystanie z podstawowych sprzętów RTV i AGD. Jeśli koszt zaspokojenia potrzeb energetycznych jest tak wysoki, że członkowie gospodarstwa domowego stają przed dylematem, czy ograniczać te potrzeby, czy też oszczędzać kosztem innych dóbr, np. na żywności, leków czy edukacji, to mówimy o ubóstwie energetycznym.

2. Informacje ogólne

Zgodnie z wytycznymi w zakresie przygotowania analizy ubóstwa niezbędne jest sporządzenie opracowania nakierowanego na wspieranie osób ubogich energetycznie. Potrzeba ta wynika z obserwacji, diagnozy oraz konieczności uporządkowania w stosunku do osób dotkniętych zjawiskiem ubóstwa energetycznego.

Podstawowym celem analizy ubóstwa jest identyfikacja i wspieranie grup wrażliwych, w tym zmniejszenie kosztów energii w budynkach mieszkalnych i zmniejszenie ich presji na środowisko. W ramach tego celu osiągnięte zostaną także cele pośrednie w postaci:

- ▶ Identyfikacji grup wrażliwych i ich podział;
- ▶ Zmniejszenie kosztów zużycia energii poprzez wdrażanie zaplanowanych działań inwestycyjnych oraz działań edukacyjnych wśród grup wrażliwych;
- ▶ Zmniejszenie zapotrzebowania na energię poprzez wdrażanie zaplanowanych działań inwestycyjnych oraz działań edukacyjnych wśród grup wrażliwych;
- ▶ Planu działań inwestycyjnych i nie inwestycyjnych dla grup wrażliwych Gminy Skaryszew;
- ▶ Współpraca wszystkich podmiotów i osób zajmujących się polityką energetyczną i społeczną na terenie Gminy;
- ▶ Ograniczenia emisji dwutlenku węgla i zanieczyszczeń przez mieszkańców należących do grup wrażliwych i zwiększenie ich zainteresowania technologiami odnawialnych źródeł energii.

Wyzwania z których wynika kompleksowe podejście do zjawiska ubóstwa energetycznego to:

- wzrost kosztów energii i paliw,
- wysokie koszty inwestycyjne zadań w zakresie budowy infrastruktury do produkcji energii z odnawialnych źródeł energii i produkcji niskoemisyjnej energii oraz ciepła,
- brak identyfikacji zjawiska ubóstwa energetycznego na terenie Gminy,
- brak odpowiedniej edukacji mieszkańców w zakresie korzyści płynących z wykorzystania odnawialnych źródeł energii i niskoemisyjnych źródeł ciepła,
- brak źródeł współfinansowania inwestycji w zakresie budowy infrastruktury do produkcji energii z odnawialnych źródeł energii skierowanych do osób dotkniętych zjawiskiem ubóstwa energetycznego.

Ważnym zjawiskiem, które towarzyszy problemom ubóstwa energetycznego jest występowanie niskiej emisji i złej jakości powietrza. W związku z rosnącymi kosztami energii

występuje konieczność korzystania z mniej kosztownych i bardziej emisyjnych paliw. Przykładem jest tu wracanie do spalania flotokoncentratów lub mułów w kotłach „awaryjnych” w celu obniżenia kosztów zakupu opału, powrót do spalania węgla w budynkach, gdzie wykorzystywano gaz lub spalanie odpadów i przedmiotów, które nie są paliwem do źródeł ciepła (spalanie śmieci).

Głównym problemem środowiskowym, identyfikowanym na poziomie monitorowania jakości powietrza szczególnie w okresie zimowym, jest niska jakość powietrza. Na obszarze całego województwa występują okresy przekroczenia poziomów dopuszczalnych dla substancji zanieczyszczających powietrze atmosferyczne, z czego w przypadku pyłów zawieszonych PM10, w dużej części za te przekroczenia odpowiedzialna jest emisja punktowa z budynków mieszkalnych.

Problem niskiej emisji jest powiązany z emisją gazów cieplarnianych, wysokimi kosztami niskoemisyjnych paliw i technologii produkcji ciepła oraz energii, niedostateczną efektywnością energetyczną budynków mieszkalnych i braku możliwości przeprowadzenia działań termomodernizacyjnych, a także niski udział produkcji energii z odnawialnych czy niskoemisyjnych źródeł energii.

Dlatego też należy traktować te problemy łącznie, a wszelkie działania wpływające na zmniejszenie zużycia energii, czy też zmianę źródła ogrzewania budynków w sektorze komunalno-bytowym, stanowią istotne wyzwanie przyczyniające się do ograniczenia wszystkich wcześniej opisanych negatywnych efektów środowiskowych.

3. Podstawy prawne

Definicja i pojęcia powiązane

Podstawową definicję ubóstwa energetycznego przedstawia dokument pn. Metodyka analizy ubóstwa energetycznego dla Gmin, opracowana przez Krajową Agencję Poszanowania Energii SA dla Województwa Małopolskiego: *„Ubóstwo energetyczne występuje wtedy, gdy gospodarstwo domowe nie jest w stanie zapewnić sobie wystarczającego poziomu ciepła, chłodu, oświetlania i energii do zasilania urządzeń, w wyniku połączenia niskich dochodów, wysokich wydatków energetycznych i niskiej efektywności energetycznej w domu”*.¹

¹ Skrzypek A., Wierchołowska-Dziedzic A., Metodyka analizy ubóstwa energetycznego, KRAJOWA AGENCJA POSZANOWANIA ENERGII SA, 2021 s. 4,

Dodatkowo najważniejszą definicję ubóstwa energetycznego określono w zaleceniach Komisji (UE) 2020/1563 z dnia 14 października 2020 r. dotyczących ubóstwa energetycznego, według których *ubóstwo energetyczne to sytuacja, w której gospodarstwa domowe nie mają dostępu do podstawowych usług energetycznych*. Dodatkowo w załączniku do tego dokumentu określono wskaźniki ubóstwa energetycznego. Podzielone są one na cztery grupy:

- ▶ wskaźniki porównawcze wydatków na energię i dochodów;
- ▶ wskaźniki bazujące na samoocenie;
- ▶ wskaźniki bazujące na pomiarach bezpośrednich;
- ▶ wskaźniki pośrednie.

Wskaźniki **porównawcze wydatków na energię i dochodów** mają za zadanie ilościowe określenie skali ubóstwa energetycznego za pomocą porównania wydatków na energię oraz jego całkowitych dochodów. Przykładem są tutaj: procent lub liczba gospodarstw domowych wydających powyżej pewnego odsetka swoich dochodów do dyspozycji na domowe usługi energetyczne. Wskazane w zaleceniach **wskaźniki bazujące na samoocenie** pozwalają na ocenę jakościową, czyli określenie „jak jest” w oczach tych osób poprzez wskazanie czy są w stanie ponosić wydatki o określonej wysokości. Mowa tu przede wszystkim o odpowiedzi na pytanie czy mieszkańcy dają radę zapewnić odpowiednią temperaturę w domu w sezonie zimowym i letnim. **Wskaźniki bazujące na pomiarach bezpośrednich** to pomiar właściwości fizycznych w badanych budynkach, np. pomiar temperatury i porównanie jej do warunków klimatycznych i norm. **Wskaźniki pośrednie** wskazane jako ostatnie służą do pomiaru ubóstwa energetycznego w oparciu o dane instytucji zewnętrznych i dostawców energii. Wskaźnikami tymi są: zaległości w opłatach za media, liczba wyłączeń mediów i jakość mieszkań.

Zalecenia te również określają wskaźniki oraz ich źródło, które powinny służyć do oceny zjawiska ubóstwa energetycznego. Należą do nich wskaźniki: koncentrujące się na dostępności cenowej usług energetycznych oraz uzupełniające.

Wskaźniki bazujące na pomiarach bezpośrednich:

- ▶ Odsetek populacji zagrożony ubóstwem energetycznym (poniżej 60% krajowej mediany ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji), niebędący w stanie zapewnić wystarczającego poziomu ogrzewania w swoich domach, na podstawie pytania: "Czy Państwa gospodarstwo domowe stać na zapewnienie odpowiedniego ogrzewania?";
- ▶ Odsetek populacji ogółem, niebędący w stanie zapewnić wystarczającego poziomu ogrzewania w swoich domach, na podstawie pytania: "Czy Państwa gospodarstwo domowe stać na zapewnienie odpowiedniego ogrzewania?";

- ▶ Zaległości w opłatach za media: odsetek populacji zagrożony ubóstwem (poniżej 60% krajowej mediany ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji), z zaległościami w opłatach za media;
- ▶ Zaległości w opłatach za media: odsetek populacji z zaległościami w opłatach za media;
- ▶ Wydatki na energię elektryczną, gaz i inne paliwa jako część wydatków gospodarstwa domowego ogółem;
- ▶ Odsetek gospodarstw domowych, których udział wydatków na energię w dochodach przekracza ponad dwukrotnie krajową medianę udziału;
- ▶ Odsetek gospodarstw domowych, których bezwzględne wydatki na energię są niższe niż połowa mediany krajowej.

Wskaźniki pośrednie:

- ▶ Ceny energii elektrycznej dla gospodarstw domowych będących odbiorcami - zakres średniego zużycia;
- ▶ Ceny gazu dla gospodarstw domowych będących odbiorcami - zakres średniego zużycia;
- ▶ Ceny gazu dla gospodarstw domowych będących odbiorcami - zakres najniższego zużycia;
- ▶ Odsetek populacji zagrożony ubóstwem (poniżej 60% krajowej mediany ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji), z zaciekami, wilgocią w mieszkaniach lub butwieniem ich elementów;
- ▶ Odsetek populacji z zaciekami, wilgocią w mieszkaniach lub butwieniem ich elementów - populacja ogółem;
- ▶ Zużycie energii końcowej na metr kwadratowy w sektorze mieszkaniowym, z korektą na warunki klimatyczne;

Istotną z punktu widzenia opisu ilościowego definicję przytacza Katarzyna Chojnacka² „gospodarstwo domowe jest ubogie, jeśli koszt utrzymania komfortowych warunków ciepłych (tj. ok. 21°C w głównych pomieszczeniach i ok. 18°C w pozostałych) to koszt co najmniej 10% ogółu wydatków tego gospodarstwa”. W oparciu o polskie normy temperatury obliczeniowe dla budynków określone zostały w §134, pkt. 2 Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie – tj. 20°C w pokojach mieszkalnych, przedpokojach,

² oprac. zb. Problem bogactwa i ubóstwa w teoriach społeczno-ekonomicznych, red. nauk. Dankowska-Prokop B., Grabowski A., Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, 2020, s. 104

kuchniach oraz 24°C w łazienkach. W związku z tym można uznać, że komfort cieplny w warunkach polskich uzyskiwany jest w przypadku utrzymania temperatur pomieszczeń na tym poziomie.

Dodatkowym pojęciem, które jest związane z pojęciem ubóstwa energetycznego jest tzw. pojęcie: odbiorca wrażliwy. Definicję określono w ustawie z dnia 10 kwietnia 1997 roku Prawo energetyczne (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 266 ze zm.). Wskazano w niej definicję odbiorcy wrażliwego energii elektrycznej oraz odbiorcy wrażliwego paliw gazowych. Definicje te wskazują, że:

- odbiorca wrażliwy energii elektrycznej to osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy, która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania energii elektrycznej,
- odbiorca wrażliwy paliw gazowych to osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy na zakup opału, która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży gazu zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania paliw gazowych.

W literaturze opisującej zjawisko ubóstwa energetycznego wskazywane są również inne definicje ubóstwa energetycznego. Określają one grupę osób narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego nie tylko jako osoby, które nie są w stanie ponieść kosztów w celu ogrzania mieszkań zapewniając określony komfort cieplny, ale też które rezygnują z realizacji innych podstawowych potrzeb, aby zapewnić komfort cieplny lub rezygnują z innych czynności, np. ogrzewania ciepłej wody.

Powyżej określony wskaźnik w wysokości 10% modyfikuje się ze względu na miejsce analizy. W opracowaniach przyjmuje się go na poziomie od 13-20%, co omawia szeroko w swoim opracowaniu Stanisław Hałabura³. Według danych GUS udział procentowych miesięcznych wydatków na użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii w wydatkach ogółem gospodarstw domowych Polski wynosił w 2021 roku 18,97%, a w województwie mazowieckim wynosiła średnio w 2021 roku 18,32%. W związku z tym na rzecz analizy można przyjąć, że gospodarstwo domowe narażone na zjawisko ubóstwa energetycznego przeznacza co najmniej 20% swoich dochodów na wydatki związane z energią i ciepłem, a

³ Stanisław Hałabura, Efektywność energetyczna a ubóstwo energetyczne w budownictwie wielorodzinnym, 2018, Fundacja na rzecz Czystej Energii, s. 21 -26

także takie które w sposób niewystarczający utrzymuje komfort cieplny w budynku powodując m.in. zawilgocenie lub zły stan techniczny budynku.

Zmiany dotyczące poziomu wydatków na użytkowanie mieszkania lub domu województwie mazowieckim oraz w Polsce w latach 2018, 2020, 2022 oraz ich udziału w wydatkach ogółem przedstawia tabela poniżej.

Tabela 1. Zmiany dotyczące poziomu wydatków na użytkowanie mieszkania lub domu w województwie mazowiecki oraz w Polsce w latach 2018 – 2022 oraz ich udziału w wydatkach ogółem

Obszar	Rodzaj wydatku		
	Wydatki na użytkowanie mieszkania lub domu		
	2018	2020	2022
	[tys. zł]	[tys. zł]	[tys. zł]
Polska	2 329 611,7	2 653 729,2	3 182 162,5
Województwo Mazowieckie	475 997,1	510 474,0	625 411,4
Udział procentowy	20%	19%	20%

Źródło: Bank danych lokalnych GUS, dane za 2018,2020,2022, dostęp: <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/tablica>

4. Zalecenia Komisji (UE) 2020/1563 z dnia 14 października 2020 r. dotyczące ubóstwa energetycznego

Według zaleceń Komisji *ubóstwo energetyczne to sytuacja, w której gospodarstwa domowe nie mają dostępu do podstawowych usług energetycznych. W związku z tym, że blisko 34 mln mieszkańców Europy nie było stać na zapewnienie odpowiedniego poziomu ogrzewania swoich domach w 2018 r., ubóstwo energetyczne stanowi kluczowe wyzwanie dla UE.*⁴

Dokument ten wskazuje wskaźniki zalecane do stosowania w trakcie oceniania krajowych poziomów ubóstwa energetycznego. Wskaźniki podzielone są na 4 grupy:

- ▶ Ilościowe określenie ubóstwa energetycznego w stosunku do dochodów i wydatków na energię.
- ▶ Jakościowe, w oparciu o ocenę budżetu i komfortu życia dokonywane przez mieszkańców;
- ▶ Bezpośrednie wskaźniki bazujące na ocenie zjawiska bezpośrednio w lokalach mieszkalnych np. utrzymywana temperatura pomieszczeń;

⁴ Źródło: Zalecenia Komisji (UE) 2020/1563 z dnia 14 października 2020 r. dotyczące ubóstwa energetycznego

- ▶ Pośrednie wskaźniki bazujące na ocenie powiązanych z stanem życia czynników takich jak: zaległości w opłatach, sposób ogrzewania pomieszczeń, stan technicznych budynków.

W zaleceniach z dokumentu wskazano listę pytań i wskaźników niezbędnych do oceny zjawiska ubóstwa. Należą do nich:

- ▶ Odsetek mieszkańców zagrożony ubóstwem energetycznym w oparciu o odpowiedź na pytanie: „Czy Państwa gospodarstwo domowe stać na zapewnienie odpowiedniego ogrzewania?”;
- ▶ Odsetek mieszkańców, którzy nie mogą zapewnić odpowiedniego komfortu cieplnego „Czy Państwa gospodarstwo domowe stać na zapewnienie odpowiedniego ogrzewania?”;
- ▶ Zaległości w opłatach za media;
- ▶ Udział wydatków na ogrzewanie i media w dochodzie dyspozycyjnym;
- ▶ Odsetek gospodarstw domowych, których udział wydatków na energię w dochodach przekracza ponad dwukrotnie krajową medianę udziału;
- ▶ Odsetek gospodarstw domowych, których bezwzględne wydatki na energię są niższe niż połowa mediany krajowej;
- ▶ Zużycie energii końcowej na metr kwadratowy w sektorze mieszkaniowym;
- ▶ Odsetek populacji z zaciekami, wilgocią w mieszkaniach lub butwieniem ich elementów.

Ww. wskaźniki oraz pytania są spójne z pytaniami zadawanymi mieszkańcom w ramach przeprowadzonej analizy.

Dyrektywa w sprawie efektywności energetycznej

Dyrektywa zawiera plan ograniczenia zużycia energii, a także środki sprzyjające poprawie efektywności energetycznej. Na bazie jej zapisów wprowadzone zostało Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U. z 2022 poz. 1225), w którym określono wymogi dla nowobudowanych i modernizowanych budynków mieszkalnych.

Obecnie, budynki mieszkalne muszą spełniać następujące wymogi standardu WT 2021 w zakresie częściowej wartości współczynnika EP na potrzeby ogrzewania, wentylacji i przygotowania ciepłej wody użytkowej:

- dla budynków jednorodzinnych: 70 kWh/(m² x rok);
- dla budynków wielorodzinnych: 65 kWh/(m² x rok).

Dodatkowo w ww. akcie prawnym wprowadzone zostały maksymalne współczynniki przenikania ciepła dla przegród zewnętrznych. Wytyczne te dotyczą nowobudowanych budynków, jednak zastosowanie tych zasad w przypadku modernizacji domów czy budynków wielorodzinnych pozwala na zapewnienie odpowiedniego komfortu energetycznego i może być wyznacznikiem dla wytycznych w zakresie modernizacji budynków - osób, których dotyka ubóstwo energetyczne.

5. Powiązania z dokumentami i źródłami krajowymi

Polityka Energetyczna Polski do 2040 r. (PEP2040)

Polityka przedstawia strategię w zakresie energetyki, zgodnie z przyjętymi zapisami pakietu klimatyczno-energetycznego Unii Europejskiej i przewidziano w niej kierunek poprawy efektywności energetycznej poprzez modernizację przestarzałych systemów grzewczych, sieci przesyłowych i dystrybucyjnych, realizację prac termomodernizacyjnych, budowę wysokosprawnych jednostek wytwórczych.

W strategii krajowej również pojawia się pojęcie ubóstwa energetycznego. Ma to szczególne znaczenie w odniesieniu do opublikowanego i wskazanego w dokumencie Europejskiego Zielonego Ładu, czyli strategii której celem jest osiągnięcie przez UE do 2050 r. neutralności klimatycznej. Według PEP2040 transformacja energetyczna ma zapewnić akceptowalne społecznie ceny energii i nie pogłębiać ubóstwa energetycznego. W wyniku polskiej polityki zjawisko ubóstwa energetycznego ma być zredukowane maksymalnie do 6% ogółu gospodarstw domowych.

W PEP2040 wskazano również, że zjawisko ubóstwa energetycznego, poprzez nieefektywne wykorzystanie energii jest powodem niskiej emisji. Jako podstawowe przyczyny tego zjawiska wskazane zostały: niedostateczna wartość środków na modernizację źródeł ciepła, termomodernizację, czy zakup niskoemisyjnych paliw, przez co ma miejsce spalanie odpadów i paliw niskiej jakości.

Według informacji opublikowanych 1.04.2022 roku na stronie internetowej Ministerstwa Klimatu i Środowiska przystąpiono również do aktualizacji PEP2040 ze względu na obecną sytuację geopolityczną. W dokumencie pn. Założenia do aktualizacji PEP2040 wskazano działania na rzecz przeciwdziałaniu zjawisku ubóstwu energetycznemu jako jeden z elementów „dobrania optymalnej krajowej ścieżki” rozwoju.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

W przyjętej przez rząd „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)” wskazano nowy model rozwoju regionalnego Polski. Przewidziano w nim rozwój naszego kraju jako społecznie i terytorialnie zrównoważony, dzięki któremu efektywnie będą rozwijane oraz wykorzystywane miejscowe zasoby i potencjały wszystkich regionów. Celem takiego modelu jest wspomaganie w szczególności obszarów, które nie mogą w pełni rozwinąć swojego potencjału rozwojowego, bo utraciły swoje funkcje społeczno-gospodarcze (np. przestały być miastami wojewódzkimi) przez co stały się mniej odporne na różne zjawiska kryzysowe (np. negatywne skutki procesów demograficznych).

Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Realizacja tego dokumentu umożliwi zbudowanie sprawnego i przejrzystego systemu planowania przestrzennego na każdym poziomie gospodarowania przestrzenią, a także zapewni tworzenie korzystnych warunków do działalności gospodarczej. Ponadto KPZK formułuje zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego. Dokument opracowano na podstawie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 r. Przedstawia on wizję zagospodarowania przestrzennego kraju w perspektywie najbliższych 20 lat oraz określa cele i kierunki polityki przestrzennej służące jej urzeczywistnieniu. Wskazuje także zasady oraz sposoby koordynacji polityk rozwojowych mających istotny wpływ na kształtowanie przestrzeni, a jednocześnie przyczyniających się do rozwoju terytorialnego. „Koncepcja” prezentuje nowe podejście do polityki przestrzennego zagospodarowania państwa. Wprowadza zasadę współzależności celów polityki przestrzennej z celami polityki regionalnej, wiąże planowanie strategiczne z działaniami w ramach programów rozwoju i programów operacyjnych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, a także określa działania państwa o charakterze instytucjonalnym i legislacyjnym. Takie podejście ma wzmocnić efektywność systemu planowania przestrzennego i działań rozwojowych. Celem strategicznym KPZK 2030 jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych - konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej,

gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Aby zrealizować cel strategiczny sformułowano sześć celów operacyjnych:

- ▶ podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej (chodzi o ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego, która sprzyja spójności);
- ▶ poprawa spójności wewnętrznej kraju (przez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków do rozwoju oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów);
- ▶ poprawa dostępności terytorialnej kraju (przez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej);
- ▶ kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- ▶ zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- ▶ przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego, jako ważnego elementu warunkującego rozwój kraju.

Ustawa o Wspieraniu Termomodernizacji i Remontów

Zgodnie z Narodowym Programem Mieszkaniowym, nowelizacja ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów, służąca zwiększeniu efektywności interwencji publicznych realizowanych ze środków Funduszu Termomodernizacji i Remontów jest jednym z instrumentów finansowych realizacji działania priorytetowego „Wsparcie realizacji przedsięwzięć poprawiających stan techniczny istniejących zasobów mieszkaniowych i warunki zamieszkiwania, w tym jako jeden z aspektów zintegrowanych projektów rewitalizacji, przywracających funkcje mieszkaniowe na obszarach zurbanizowanych i zdegradowanych społecznie”. Jest to główny instrument przyczyniający się do realizacji celu 3. „Poprawa warunków mieszkaniowych społeczeństwa, stanu technicznego zasobów mieszkaniowych oraz zwiększenie efektywności energetycznej”.

Warto podkreślić, że działania mające na celu poprawę stanu technicznego zasobów mieszkaniowych i poprawę warunków mieszkaniowych społeczeństwa, przyczyniają się równocześnie do realizacji innych priorytetów rządu, takich jak:

- 1) poprawa efektywności energetycznej;
- 2) walka ze zjawiskiem smogu;

3) walka z ubóstwem energetycznym.

W wyniku prac dotyczących nowego podejścia do wspierania efektywności energetycznej i walki ze smogiem, w tym w szczególności w budownictwie jednorodzinnym, została uchwalona ustawa z dnia 6 grudnia 2018 r. o zmianie ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz niektórych innych ustaw, na podstawie której będzie realizowany nowy, pilotażowy program termomodernizacji budynków jednorodzinnych należących do osób ubogich energetycznie.

6. Powiązania z dokumentami i źródłami wojewódzkimi

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze stanowi odpowiedź na wyzwania, którym musi sprostać województwo, aby podnieść jakość życia mieszkańców regionu, realizować politykę spójności terytorialnej oraz politykę inteligentnego i zrównoważonego rozwoju. Strategia dotyczy wszystkich uczestników życia społeczno-gospodarczego regionu i jest wyrazem dążeń województwa do osiągania określonych celów progresywnych, z uwzględnieniem kierunków rozwoju Polski i Unii Europejskiej. Przyjęta konstrukcja celów i podporządkowanych im działań zapewnia zgodność pomiędzy różnymi dokumentami, przy zachowaniu autonomii samorządu województwa. W Strategii, uwzględniając złożoność opartego na modelu terytorialnym systemu społeczeństwo – gospodarka – środowisko, jak również zapisy średniookresowej strategii rozwoju kraju – SOR oraz krajowej strategii rozwoju regionalnego – KSRR 2030, wyodrębniono pięć obszarów tematycznych: gospodarka, dostępność, środowisko i energetyka, społeczeństwo oraz kultura i dziedzictwo kulturowe, w które zostały wpisane cele rozwojowe województwa mazowieckiego. Realizacji celu głównego strategii służyć będą działania podporządkowane celom strategicznym w tych pięciu obszarach tematycznych.

Program ochrony powietrza województwa mazowieckiego

W województwie mazowieckim aktualnie obowiązują następujące POP:

1. Program ochrony powietrza - uchwała nr 115/20 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 8 września 2020 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 9595) zmieniona uchwałą nr 204/23 z dnia 21 listopada 2023 r. (Dz. Urz. Woj. Maz. poz. 13001)

2. Program ochrony powietrza – ozon – strefa mazowiecka

Uchwałą nr 138/18 z dnia 18 września 2018 r. Sejmik Województwa Mazowieckiego określił program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony poziom docelowy ozonu w powietrzu. Uchwała opublikowana została w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z 2018 r. poz. 9055.

3. Program ochrony powietrza – SO₂ – strefa mazowiecka

Uchwałą nr 134/23 z dnia 11 lipca 2023 r. Sejmik Województwa Mazowieckiego określił program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony poziom dopuszczalny dwutlenku siarki w powietrzu. Uchwała opublikowana została w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego z 2023 r. poz. 8527.

W programie ochrony powietrza, o którym mowa w pkt. 1 wskazane są gminy, na terenie których przekroczone zostały poziomy dopuszczalne benzo(a)pirenu, pyłu zawieszonego PM₁₀ i pyłu zawieszonego PM_{2,5} w powietrzu, czyli gminy dla których określono konkretne działania naprawcze niezbędne do ograniczenia emisji tych pyłów.

Na terenie Gminy Miedzna nie wykazano, że w 2018 roku występowały przekroczenia stężenia docelowego średniorocznego benzo(a)pirenu, dopuszczalnego średniodobowego poziomu pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz dopuszczalnego średniorocznego pyłu zawieszonego, których źródłem było oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków.

Mimo braku przekroczeń w ramach działań poprawiających jakość powietrza zaleca się przyjęcie do realizacji następujących zadań:

1. W zakresie emisji powierzchniowej:
 - a. Aktualizacja lub przygotowanie Programu Ograniczenia Niskiej Emisji;
 - b. Wymiana kotłów na bardziej ekologiczne na terenie Gminy w celu osiągnięcia szacowanego efektu redukcji pyłów.
 - c. Kontrole antysmogowe polegające na sprawdzaniu, czy użytkownicy instalacji spalania paliw stosują się do obowiązujących norm emisji oraz czy używają dozwolonych paliw. W ramach tych kontroli weryfikowane są m.in. rodzaj używanego paliwa, stan techniczny urządzeń grzewczych oraz ewentualne spalanie odpadów.
 - d. Ograniczenie emisji z transportu: Promowanie transportu publicznego, rozwój infrastruktury dla pojazdów elektrycznych oraz wprowadzanie stref niskiej emisji.
2. Działania wspomagające:

- a. Prowadzenie akcji edukacyjnych mających na celu uświadamianie społeczeństwa w zakresie:
 - ✓ wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie ludzi;
 - ✓ szkodliwości spalania odpadów w paleniskach domowych;
 - ✓ korzyści płynących z podłączenia do scentralizowanych źródeł ciepła;
 - ✓ promocji niskoemisyjnych źródeł ciepła.
- b. Prowadzenie doradztwa energetycznego i ekologicznego”, w ramach którego każdy samorząd gminny ma obowiązek zatrudnienia co najmniej jednego ekodoradcy.
- c. Analiza ubóstwa energetycznego i doradztwo osobom ubogim energetycznie”. Celem działania jest oszacowanie skali zjawiska ubóstwa energetycznego w każdej mazowieckiej gminie. Analiza ta pozwoli na identyfikację osób narażonych na ubóstwo energetyczne oraz skierowanie do nich odpowiedniego wsparcia.

Uchwała antysmogowa dla województwa mazowieckiego

Sejmik Województwa Mazowieckiego w celu wprowadzenia ograniczenia negatywnego oddziaływania na zdrowie i środowisko, spowodowanego zanieczyszczeniem powietrza powstałym na wskutek spalania paliw stałych w indywidualnych źródłach ciepła przyjął w dniu 24 października uchwałę *w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa mazowieckiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw stałych*. Uchwałę antysmogową opublikowano w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego w dniu 27 października 2017 r. W dniu 29 kwietnia 2022 r. w Dzienniku Urzędowym Województwa Mazowieckiego opublikowaną uchwałę Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 26 kwietnia 2022 r., zmieniającą uchwałę w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa mazowieckiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw stałych. Nowelizacja weszła w życie 14 maja 2022 r. Zmiany dotyczą m.in. zakazu spalania węgla kamiennego oraz paliw stałych produkowanych z wykorzystaniem węgla na terenie m.st. Warszawy od 1 października 2023 r, natomiast na obszarach powiatów: grodzkiego, legionowskiego, mińskiego, nowodworskiego, piaseczyńskiego, pruszkowskiego, otwockiego, warszawskiego zachodniego i wołomińskiego od 1 stycznia 2028 r. Przepisy uchwały dopuszczają możliwość użytkowania kotłów węglowych 5 klasy do końca ich żywotności.

Założeniem dokumentu jest zapobieganie negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie ludzi i na środowisko, w granicach administracyjnych województwa mazowieckiego. Od 1 lipca 2018 roku wprowadzono zakaz spalania w piecach, kotłach i kominkach:

- mułów i flotokoncentratów węglowych oraz mieszanek produkowanych z ich wykorzystaniem;
- węgla brunatnego oraz paliw stałych produkowanych z jego wykorzystaniem;
- węgla kamiennego w postaci sypkiej o uziarnieniu 0-3 mm;
- paliw zawierających biomasę o wilgotności w stanie roboczym powyżej 20% (np. mokrego drewna).

W przypadku instalacji ciepłych dopuszcza się wyłącznie eksploatację instalacji w następujących terminach:

- ▶ **do 1 stycznia 2023 r.** konieczność wymiany pozaklasowych kotłów na węgiel lub drewno (niespełniających wymagań dla klas 3, 4 lub 5 wg normy PN-EN 303 5:2012; Wprowadza przepisy przejściowe dla funkcjonujących instalacji niespełniających wymagań;
- ▶ **do 1 stycznia 2028 r.** konieczność wymiany kotłów na węgiel lub drewno spełniających wymagania klasy 3 lub 4 wg normy PN EN 303 5:2012;
- ▶ **kotły klasy 5** wg normy PN EN 303 5:2012 będzie można użytkować do końca ich żywotności z uwagi na najmniejszą szkodliwość dla środowiska;
- ▶ **do dnia 1 stycznia 2023 r.** kominki muszą zostać wymienione na takie, które spełniają wymogi ekoprojektu, lub należy je wyposażać w urządzenie ograniczające emisję pyłu do wartości określonych w ekoprojekcie.

W przypadku źródeł ciepła, które:

- ▶ spełniają wymagania klasy 5 wg normy PN-EN 303-5:2012 i zostały zainstalowane przed 11 listopada 2017 r., lub
- ▶ spełniają wymagania ekoprojektu, eksploatowane są w granicach powiatów znajdujących się w obszarze NUTS2 – warszawski stołeczny i uruchomione zostały przed 1 czerwca 2022 r. użytkownicy będą mogli z nich korzystać do końca ich żywotności.

Wykonanie analizy ubóstwa jest zgodne z zapisami Uchwały antysmogowej dla województwa mazowieckiego, ponieważ pozwoli wypracować plan likwidacji kotłów węglowych, wprowadzanie nowych, zwiększających efektywność energetyczną rozwiązań oraz produkcję energii z OZE wśród osób zagrożonych i dotkniętych zjawiskiem ubóstwa energetycznego. Działania te zatem pozwolą osiągnąć efekt ekologiczny zawarty w Uchwale.

7. Charakterystyka Miasta i Gminy Skaryszew

Położenie

Gmina Skaryszew jest gminą miejsko - wiejską położoną w południowej części województwa mazowieckiego i wraz z trzynastoma innymi jednostkami samorządu terytorialnego tworzy powiat radomski. Łączna powierzchnia gminy wynosi 171,4 km²⁵, co na tle kraju, dla tego rodzaju gmin (miejsko - wiejskich), stanowi wartość poniżej średniej.

Rysunek 1. Położenie Gminy Skaryszew

Rysunek 2. Położenie Gminy Skaryszew na mapie powiatu

Gmina Skaryszew położona jest w południowo - wschodniej części powiatu i graniczy z następującymi Jednostkami Samorządu Terytorialnego:

od północy z:

- miastem Radom (miastem na prawach powiatu),
- gminą Gózd (powiat radomski),

od wschodu z:

- gminą Kazanów (powiat zwoleński),

od południa z:

- gminą Iłża (powiat radomski)

od zachodu z:

- gminą Kowala (powiat radomski)
- gminą Wierzbica (powiat radomski).

Sieć dróg publicznych w gminie stanowi droga krajowa nr 9 Radom - Rzeszów.

⁵ <https://bdl.stat.gov.pl>

Demografia obszaru

Gmina Skaryszew, położona jest w województwie mazowieckim, w powiecie radomskim, obejmuje miasto Skaryszew oraz okoliczne wsie. Według najnowszych dostępnych danych na 31 grudnia 2023 roku, populacja całej gminy wynosi 15 475 osób. Wśród mieszkańców gminy 50,5% stanowią kobiety, a 49,5% mężczyźni. co oznacza, że na 100 mężczyzn przypada 102 kobiety.

Tabela 2. Liczba ludności na terenie gminy Skaryszew w latach 2016-2023

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ludność na 1 km ²	84,7	85,4	86,0	86,3	88,6	89,1	89,9	90,7
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	8,6	8,8	6,2	3,9	2,6	5,7	9,4	9,4
ludność w tysiącach	14,51	14,63	14,72	14,78	15,17	15,25	15,40	15,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Od 2002 roku liczba ludności gminy wzrosła o 19,1%, co wskazuje na wyraźny wzrost demograficzny. Jest to wynik dodatniego przyrostu naturalnego oraz dodatniego salda migracji. Średni wiek mieszkańców gminy wynosi 37,3 lata. Warto dodać, że jest to niższy wiek niż średnia dla województwa mazowieckiego i całej Polski, co może wskazywać na stosunkowo młodą populację. Średni wiek kobiet wynosi 38,2 lata, a mężczyzn 36,2 lata. Pod względem struktury demograficznej, większość mieszkańców pozostaje w związku małżeńskim – to aż 58,5% całej populacji. Z kolei 28,2% stanowią osoby stanu wolnego, 4,8% to osoby rozwiedzione, a 8,2% to wdowy lub wdowcy. Dane te odzwierciedlają ogólne trendy demograficzne w Polsce, gdzie wzrasta liczba osób stanu wolnego oraz rozwiedzionych, choć w tej gminie dominują osoby w związkach małżeńskich.

Ruch naturalny na terenie gminy jest dodatni, co jest rzadkim i pozytywnym zjawiskiem w kontekście ogólnopolskiego trendu starzenia się społeczeństwa i niżu demograficznego. W 2022 roku odnotowano przyrost naturalny na poziomie 40 osób, co daje wskaźnik 2,61 na 1000 mieszkańców. W tym samym roku urodziło się 180 dzieci, w tym 48,9% dziewczynek

i 51,1% chłopców. Wskaźnik urodzeń jest zatem dodatni, co również świadczy o dobrej kondycji demograficznej gminy. Zgony w gminie kształtują się na poziomie 9,14 na 1000 mieszkańców, a głównymi przyczynami śmierci są choroby układu krążenia (36,8%), nowotwory (21,9%) oraz choroby układu oddechowego (5,7%). Te proporcje są zgodne z ogólnopolskimi trendami dotyczącymi najczęstszych przyczyn zgonów.

Migracje również wpływają na wzrost liczby ludności w gminie. W 2022 roku saldo migracji wewnętrznych wyniosło +99 osób, co oznacza, że do gminy więcej osób się wprowadziło,

niż ją opuściło. W przypadku migracji zagranicznych saldo było niemal neutralne – gminę opuściła 1 osoba więcej, niż do niej przyjechała z zagranicy. Dane te pokazują, że Gmina Skaryszew może być postrzegana jako atrakcyjne miejsce do zamieszkania, szczególnie w kontekście migracji wewnętrznych.

Miasto Skaryszew, będące częścią gminy, liczy obecnie 4 435 mieszkańców. Struktura płci w mieście różni się nieznacznie od całej gminy – 51,4% stanowią kobiety, a 48,6% mężczyźni. Liczba mieszkańców miasta od 2002 roku wzrosła o 15,1%, co wskazuje na stabilny rozwój miasta jako lokalnego ośrodka administracyjnego, usługowego i mieszkalnego.

Podsumowując, Gmina Skaryszew to rozwijający się obszar o stabilnym wzroście liczby ludności, dodatnim przyroście naturalnym oraz napływem mieszkańców z innych regionów. Struktura demograficzna wskazuje na stosunkowo młodą populację w porównaniu z resztą kraju, co może być atutem gminy. Znacząca liczba osób pozostających w związku małżeńskim oraz pozytywne saldo migracyjne sugerują, że gmina jest postrzegana jako miejsce atrakcyjne do życia, szczególnie dla rodzin.

Mieszkalnictwo

Powierzchnia użytkowa mieszkań na terenie analizowanej jednostki na koniec 2023 roku wynosiła 456 445 m². W latach 2016-2023 powierzchnia mieszkalna zwiększyła się o 10 663 m² (wzrost o 2,34%) natomiast liczba mieszkań na terenie gminy w 2023 roku wynosiła 4 553

Tabela 3. Charakterystyka mieszkalnictwa na terenie Gminy Skaryszew

		Jednostka miary	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
ogółem		-	3 952	4 023	4 084	4 211	4 153	4 291	4 360	4 431
ogółem	mieszkania	-	4 082	4 155	4 219	4 282	4 278	4 374	4 473	4 553
ogółem	izby	-	16 545	16 947	17 279	17 619	18 552	19 049	19 568	19 973
ogółem	powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	384 336	393 955	401 979	410 624	420 398	433 336	445 782	456 445
w miastach	mieszkania	-	1 284	1 296	1 309	1 321	1 317	1 334	1 356	1 366
w miastach	izby	-	5 400	5 468	5 534	5 600	5 834	5 922	6 034	6 087
w miastach	powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	120 527	122 094	123 816	125 577	128 079	130 295	133 031	134 330
na wsi	mieszkania	-	2 798	2 859	2 910	2 961	2 961	3 040	3 117	3 187
na wsi	izby	-	11 145	11 479	11 745	12 019	12 718	13 127	13 534	13 886
na wsi	powierzchnia użytkowa mieszkań	m2	263 809	271 861	278 163	285 047	292 319	303 041	312 751	322 115
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania		m2	94,2	94,8	95,3	95,9	98,3	99,1	99,7	100,3
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę		m2	26,5	26,9	27,3	27,8	27,7	28,4	29,0	29,4
mieszkania na 1000 mieszkańców		-	281,4	283,9	286,5	289,7	282,1	286,8	290,5	293,0
przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu		-	4,05	4,08	4,10	4,11	4,34	4,36	4,37	4,39
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie		-	3,55	3,52	3,49	3,45	3,55	3,49	3,44	3,41
przeciętna liczba osób na 1 izbę		-	0,88	0,86	0,85	0,84	0,82	0,80	0,79	0,78

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Mieszkalnictwo na tym terenie charakteryzuje się dominacją zabudowy jednorodzinnej, zarówno w mieście, jak i na obszarach wiejskich.

W mieście Skaryszew przeważają domy jednorodzinne, choć występują także budynki wielorodzinne, głównie w centralnych częściach miasta. Na terenach wiejskich gminy dominują tradycyjne gospodarstwa rolne oraz nowoczesne domy jednorodzinne, co świadczy o stopniowej modernizacji i rozwoju infrastruktury mieszkaniowej.

Generalnym wnioskiem z przeprowadzonej analizy mieszkalnictwa i liczby mieszkańców gminy wynika, iż razem ze wzrostem liczby mieszkańców gminy powstaje coraz więcej budynków mieszkalnych, jednocześnie zmniejsza się średnia liczba osób przypadających na jedno mieszkanie, a wzrasta średnia powierzchnia mieszkania w przeliczeniu na osobę.

Strefa gospodarcza

Działalność podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Skaryszew ma wpływ wielkość emisji. W gospodarce gminy dominują dwa sektory: rolnictwo oraz usługi.

Rolnictwo: Obszary wiejskie gminy są intensywnie wykorzystywane rolniczo. Dominują tu gospodarstwa rodzinne, specjalizujące się w uprawie zbóż, warzyw oraz hodowli zwierząt. Żyzne gleby sprzyjają produkcji rolnej, co stanowi istotny element lokalnej gospodarki.

Przemysł i usługi: W mieście Skaryszew rozwija się sektor usługowy oraz drobny przemysł. Działają tu przedsiębiorstwa zajmujące się handlem, usługami rzemieślniczymi oraz produkcją na małą skalę. Lokalne firmy często współpracują z większymi podmiotami z regionu, co sprzyja wymianie handlowej i tworzeniu miejsc pracy.

W sferze usług dominują podmioty małe. Sieć gastronomiczna na terenie gminy dysponuje bogatą ofertą gastronomiczną, obejmującą kuchnię polską, włoską oraz dania typu fast food, co pozwala zaspokoić różnorodne preferencje kulinarne mieszkańców i turystów. Podmioty prowadzące działalność gospodarczą zapewniają obsługę mieszkańców gminy i najbliższej okolicy.

Tabela 4. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD w gminie Skaryszew

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
podmioty gospodarki narodowej ogółem	1 195	1 226	1 288	1 379	1 479	1 553	1 591	1 641
sektor publiczny - ogółem	24	22	22	20	18	18	18	18
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	19	17	17	15	13	14	14	14
sektor publiczny - spółki handlowe	1	1	1	1	1	1	1	1
sektor prywatny - ogółem	1 170	1 202	1 262	1 352	1 451	1 524	1 561	1 606
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1 048	1 075	1 123	1 204	1 301	1 366	1 400	1 441
sektor prywatny - spółki handlowe	25	26	27	33	34	40	42	42
sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	4	4	1	1	1	1	0	0
sektor prywatny - spółdzielnie	3	3	3	3	3	3	3	3
sektor prywatny - fundacje	0	0	1	1	1	1	1	1
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	36	39	40	42	44	46	44	47

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W gminie Skaryszew w 2023 zarejestrowano było 1641 podmiotów gospodarki narodowej z czego około 97,8% stanowią podmioty sektora prywatnego. Zgodnie z danymi Głównego

Urzędu Statystycznego, na tle wszystkich działalności zdecydowanie wyróżnia się sekcja F - budownictwo - 364 podmioty i G – handel hurtowy i detaliczny- 505 podmiotów. Duży udział obserwuje się także w sektorze przetwórstwa przemysłowego (C)- 157 podmiotów.

8. Stan jakości powietrza na terenie województwa mazowieckiego w 2023 roku

Rysunek 3. Lokalizacja stacji pomiarowych w pobliżu Gminy Skaryszew

Źródło: <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/current>, dostęp: 24.12.2024 r.

Rysunek 4. Stacja zlokalizowana w Radomiu

Źródło:

https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/current/station_details/info/515, dostęp: 24.12.2024 r.

Tabela 5. Dana stacji GIOŚ działającej w pobliżu Gminy Skaryszew

Kod krajowy	MzRadTochter
Kod międzynarodowy	PL0138A
Strefa	miasto Radom
Nazwa stacji	Radom, ul. Tochtermana
Adres	Radom , ul. Tochtermana 1
Wsp. WGS84	Φ 51,399084 λ 21,147474

Źródło: https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/current/station_details/info/515, dostęp: 24.12.2024 r.

Stacja zlokalizowana w Kutnie posiada stanowiska pomiarowe zajmujące się badaniem:

- pył zawieszony PM_{2,5} mierzony w sposób ciągły z czasem uśrednienia dla 1 h;
- pył zawieszony PM₁₀ mierzony w sposób ciągły z czasem uśrednienia dla 1 h;
- dwutlenek azotu mierzony w sposób ciągły z czasem uśrednienia dla 1 h;
- benzen mierzony w sposób ciągły z czasem uśrednienia dla 1 h;
- ozon mierzony w sposób ciągły z czasem uśrednienia dla 1 h;
- tlenek węgla mierzony w sposób ciągły z czasem uśrednienia dla 1 h;

Dane zbiorcze oraz wartości maksymalne dla roku 2024 roku przedstawia tabela poniżej.

Tabela 6. Dane zbiorcze oraz wartości maksymalne dla roku 2024 odnotowane w stacji zlokalizowanej na terenie Radomia

Stacja	Zanieczyszczenie	Nazwa statystyki	Kod statystyki	Wartość
MzRadTochter	pył zawieszony PM2.5	Średnia roczna	SA	16.596333294
MzRadTochter	pył zawieszony PM2.5	Minimum roczne	MIN	4.4
MzRadTochter	pył zawieszony PM2.5	Maksimum roczne	MAX	149.7
MzRadTochter	pył zawieszony PM2.5	Maksimum ze średnich 8-godzinnych	MAX_S8	117.5
MzRadTochter	pył zawieszony PM2.5	Percentyl P50 z wyników jednostkowych	S50_PERC	13.6
MzRadTochter	pył zawieszony PM2.5	Wartość stosunku pokrycia roku pomiarami do oczekiwanego pokrycia roku	KOMPL	96.86
MzRadTochter	pył zawieszony PM10	Średnia roczna	SA	25.882641909
MzRadTochter	pył zawieszony PM10	Minimum roczne	MIN	8.1
MzRadTochter	pył zawieszony PM10	Maksimum roczne	MAX	186.9
MzRadTochter	pył zawieszony PM10	Maksimum z wartości lub średnich dobowych	MAX_S24	94.0375
MzRadTochter	pył zawieszony PM10	Maksimum ze średnich 8-godzinnych	MAX_S8	149.0625
MzRadTochter	pył zawieszony PM10	Liczba dni powyżej granicy ze średnich dobowych	LD_S24	9.0
MzRadTochter	pył zawieszony PM10	Percentyl P50 z wyników jednostkowych	S50_PERC	22.3
MzRadTochter	pył zawieszony PM10	Percentyl P90.4 z wyników jednostkowych	S90_4_PERC	40.033333333
MzRadTochter	pył zawieszony PM10	Wartość stosunku pokrycia roku pomiarami do oczekiwanego pokrycia roku	KOMPL	96.86
MzRadTochter	dwutlenek azotu	Średnia roczna	SA	15.800492264
MzRadTochter	dwutlenek azotu	Minimum roczne	MIN	1.6
MzRadTochter	dwutlenek azotu	Maksimum roczne	MAX	100.3
MzRadTochter	dwutlenek azotu	Maksimum ze średnich 8-godzinnych	MAX_S8	72.4125
MzRadTochter	dwutlenek azotu	Liczba godzin z wartością powyżej granicy	LS_S1	0.0
MzRadTochter	dwutlenek azotu	Percentyl P50 z wyników jednostkowych	S50_PERC	12.4
MzRadTochter	dwutlenek azotu	Percentyl P99.8 z wyników godzinowych	S99_8_PERC	80.8
MzRadTochter	dwutlenek azotu	Wartość stosunku pokrycia roku pomiarami do oczekiwanego pokrycia roku	KOMPL	97.13
MzRadTochter	dwutlenek siarki	Średnia roczna	SA	1.437584756
MzRadTochter	dwutlenek siarki	Średnia zimowa	SZIM	1.940658587
MzRadTochter	dwutlenek siarki	Minimum roczne	MIN	0.0
MzRadTochter	dwutlenek siarki	Maksimum roczne	MAX	68.5
MzRadTochter	dwutlenek siarki	Maksimum ze średnich 8-godzinnych	MAX_S8	27.45
MzRadTochter	dwutlenek siarki	Liczba dni powyżej granicy ze średnich dobowych	LD_S24	0.0
MzRadTochter	dwutlenek siarki	Liczba godzin z wartością powyżej granicy	LS_S1	0.0
MzRadTochter	dwutlenek siarki	Percentyl P50 z wyników jednostkowych	S50_PERC	1.0
MzRadTochter	dwutlenek siarki	Percentyl P99.2 ze średnich dobowych	S99_2_PERC	7.645833333
MzRadTochter	dwutlenek siarki	Percentyl P99.7 z wyników godzinowych	S99_7_PERC	13.3
MzRadTochter	dwutlenek siarki	Wartość stosunku pokrycia roku pomiarami do oczekiwanego pokrycia roku	KOMPL	97.38
MzRadTochter	benzen	Średnia roczna	SA	1.111224251
MzRadTochter	benzen	Minimum roczne	MIN	0.0
MzRadTochter	benzen	Maksimum roczne	MAX	19.6
MzRadTochter	benzen	Maksimum ze średnich 8-godzinnych	MAX_S8	15.65
MzRadTochter	benzen	Percentyl P50 z wyników jednostkowych	S50_PERC	0.6
MzRadTochter	benzen	Wartość stosunku pokrycia roku pomiarami do oczekiwanego pokrycia roku	KOMPL	97.26
MzRadTochter	ozon	Średnia roczna	SA	51.430540951
MzRadTochter	ozon	Minimum roczne	MIN	0.0
MzRadTochter	ozon	Maksimum roczne	MAX	147.0
MzRadTochter	ozon	Maksimum ze średnich 8-godzinnych	MAX_S8	132.575
MzRadTochter	ozon	Liczba dni powyżej granicy z dobowych maksimów 8-godz. kroczących	LD_S8MAX	4.0
MzRadTochter	ozon	Percentyl P50 z wyników jednostkowych	S50_PERC	48.9
MzRadTochter	ozon	Percentyl P93.2 z dobowych maksimów z 8-godzinnych średnich kroczących	S93_2_PERC	110.6875
MzRadTochter	ozon	Wartość statystyki AOT40 IV-IX	AOT40_IV_IX	23464.440328467
MzRadTochter	ozon	Wartość statystyki AOT40 V-VII	AOT40_V_VII	1.0
MzRadTochter	ozon	Wartość statystyki SOMO35	SOMO35	4262.443732394
MzRadTochter	ozon	Wartość stosunku pokrycia roku pomiarami do oczekiwanego pokrycia roku	KOMPL	97.43
MzRadTochter	tlenek węgla	Średnia roczna	SA	0.280102425
MzRadTochter	tlenek węgla	Minimum roczne	MIN	0.038
MzRadTochter	tlenek węgla	Maksimum roczne	MAX	2.732
MzRadTochter	tlenek węgla	Maksimum ze średnich 8-godzinnych	MAX_S8	2.174625
MzRadTochter	tlenek węgla	Percentyl P50 z wyników jednostkowych	S50_PERC	0.229
MzRadTochter	tlenek węgla	Percentyl P93.2 z dobowych maksimów z 8-godzinnych średnich kroczących	S93_2_PERC	0.79425
MzRadTochter	tlenek węgla	Wartość statystyki AOT40 IV-IX	AOT40_IV_IX	0.0
MzRadTochter	tlenek węgla	Wartość statystyki AOT40 V-VII	AOT40_V_VII	1.0
MzRadTochter	tlenek węgla	Wartość statystyki SOMO35	SOMO35	0.0
MzRadTochter	tlenek węgla	Wartość stosunku pokrycia roku pomiarami do oczekiwanego pokrycia roku	KOMPL	96.69

Źródło: https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/current/station_details/info/515#; dostęp: 24.12.2024r.

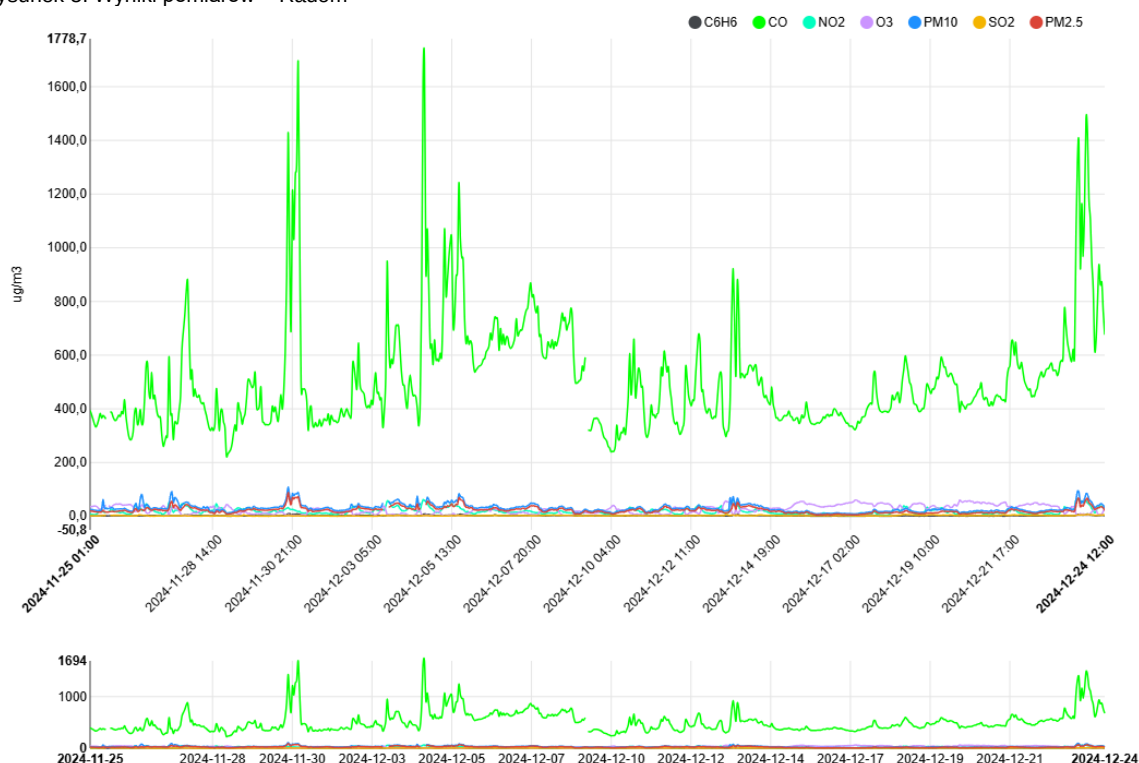
Zgodnie z Oceną jakości powietrza w województwie mazowieckim przeprowadzoną w 2022 roku przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, Gmina Skaryszew została zlokalizowana w strefie mazowieckiej (PL1404).

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w województwie mazowieckim jest emisja pochodząca z sektora komunalno-bytowego, która powoduje podwyższony stan zanieczyszczeń w postaci podwyższonego stężenia benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10.

Wyniki oceny z 2022 roku klasyfikują strefę mazowiecką pod względem ochrony zdrowia do klasy C (stężenie przekraczające poziom dopuszczalny) ze względu na przekroczenia poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 ze względu na ochronę zdrowia ludzi. Dodatkowo, dla stężenia ozonu wyznaczony został cel długoterminowy, który dla strefy mazowieckiej określono w kategorii D2, oznaczającej możliwość niespełnienia określonego poziomu ze względu na ochronę zdrowia ludzi i przekroczenia ze względu na ochronę roślin.

W przypadku zanieczyszczenia benzo(a)pirenem, przekroczenie poziomu docelowego (wynoszącego $1 \mu\text{g}/\text{m}^3$) wystąpiło w okresie od stycznia do marca. Średnia wartość stężenia dla całego roku wyniosła $1,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$ przekraczając poziom docelowy. Wyniki pomiarów dziennych dla stacji zlokalizowanej w Radomiu przedstawia rysunek poniżej.

Rysunek 5. Wyniki pomiarów – Radom

Źródło: https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/current/station_details/archive/515#, dostęp: 24.12.2024r.

9. Założenia dotyczące przeprowadzenia analizy ubóstwa

Założenia dotyczące przeprowadzenia analizy ubóstwa zostały określone w dokumencie pn. *Metodyka analizy ubóstwa energetycznego dla Gmin*, którego opracowanie zajęła się Krajowa Agencja Poszanowania Energii SA (aut. Agata Skrzypek, Anna Wiechołowska—Dziedzic). Celem analizy jest: „*oszacowanie skali zjawiska ubóstwa energetycznego w gminie wraz ze wskazaniem źródła pozyskiwanych danych. Analiza ubóstwa energetycznego pozwoli na identyfikację osób narażonych na ubóstwo energetyczne oraz pozwoli na skierowanie do nich instrumentów wsparcia w krótszym czasie.*”⁶ Ponadto wskazano, że celem pośrednim metodyki jest „*nawiązanie ścisłej współpracy pomiędzy różnymi instytucjami, co ułatwi pomoc odbiorcom wrażliwym i innym osobom narażonym na ubóstwo energetyczne.*”⁷

Analiza według założeń została podzielona na II etapy:

- Etap I obejmuje wstępną analizę w celu zidentyfikowania skali ubóstwa;
- Etap II zakłada analizę pogłębioną w celu potwierdzenia danych zebranych w I etapie i inwentaryzację budynków osób, które zostały zidentyfikowane jako narażone na zjawisko ubóstwa energetycznego.

Podział etapów i zakres danych przedstawia rysunek poniżej.

⁶ Skrzypek A., Wiechołowska—Dziedzic A., *Metodyka analizy ubóstwa energetycznego dla Gmin*, którego opracowaniem zajęła się Krajowa Agencja Poszanowania Energii SA, s. 6

⁷ Tamże, s. 6

Rysunek 1. Etapy identyfikacji

Źródło: Skrzypek A., Wiechołowska—Dziedzic A., *Metodyka analizy ubóstwa energetycznego dla Gmin, którego opracowanie zajęła się Krajowa Agencja Poszanowania Energii SA*

Zgodnie z przedstawioną metodyką analiza w ramach etapu I zakładała ścisłą współpracę z następującymi podmiotami:

- jednostki pomocy społecznej;
- organizacje pozarządowe (NGO), fundacje;
- władze lokalne (np. wójtowie, burmistrzowie, sołtysi).

Zgodnie z metodyką określono, że w I etapie niezbędne było zwrócenie się do podmiotów w celu uzyskania ogólnodostępnych informacji w następującym zakresie:

- a) z ośrodków pomocy społecznej:
 - liczba osób pobierających zasiłki celowe, dodatki energetyczne i dodatki mieszkaniowe;
 - liczba osób pobierająca świadczenia dla niepełnosprawnych lub świadczenia rodzinne;
- b) z wydziałów gminy:
 - deklaracje dotyczące gospodarowania odpadami;
 - liczba osób w gospodarstwie domowym;
 - liczba gospodarstw domowych zalegających w opłatach;
- c) z przedsiębiorstw ciepłowniczych, energetycznych, wodociągowych, gazowych:

- liczba zadłużonych odbiorców (zadłużenie w opłatach większe niż 3 miesiące).

Wskazano również, że w I etapie należy złożyć również wnioski o udostępnienie materiałów powiatowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego z zakresu ewidencji gruntów i budynków (EGiB) w celu pozyskania następujących danych:

- rok budowy budynku;
- funkcja użytkowa budynku;
- adres;
- powierzchnia użytkowa budynku.

W Gminie Skaryszew pisma w zakresie ustalenia informacji wysłano do następujących podmiotów:

- 1) ośrodka pomocy społecznej i wydziałów Urzędu Gminy w celu pozyskania:
 - a) liczba osób pobierających zasiłki celowe, dodatki energetyczne i dodatki mieszkaniowe;
 - b) liczba osób pobierająca świadczenia dla niepełnosprawnych lub świadczenia rodzinne;
 - c) liczba gospodarstw domowych zalegających w opłatach.
- 2) zapytania do spółek energetycznych w zakresie podania liczby osób zadłużonych skierowane do firm oraz jednostek:
 - a) Energa-Operator S.A

Ponadto w celu zidentyfikowania konkretnych osób narażonych na zjawisko ubóstwa rozdysponowano ankiety skierowane do gospodarstw domowych. W tym celu wykorzystano następujące formy dystrybucji:

- ankieta online dostępna na stronie internetowej gminy;
- druk bezadresowy

Zgodnie z zapisami metodyki w II etapie identyfikacji niezbędne jest zweryfikowanie pozyskanych informacji. W oparciu o przeprowadzenie inwentaryzacji budynków u osób narażonych na zjawisko ubóstwa energetycznego.

W tym celu zaplanowano inwentaryzację budynków gospodarstw domowych, które zostały zakwalifikowane jako podmioty do objęcia wsparciem w ramach projektu. Inwentaryzacja będzie prowadzona w oparciu o ankietę stanowiącą załącznik do Metodyki analizy ubóstwa energetycznego dla Gmin i dołączona do opracowania jako załącznik nr 1. Wyniki ankiety zacji ze względu na ochronę danych osobowych będą dostępne wyłącznie do użytku Gminy Skaryszew.

10. Omówienie wyników ankietyzacji dotyczącej analizy ubóstwa energetycznego na terenie Miasta i Gminy Skaryszew

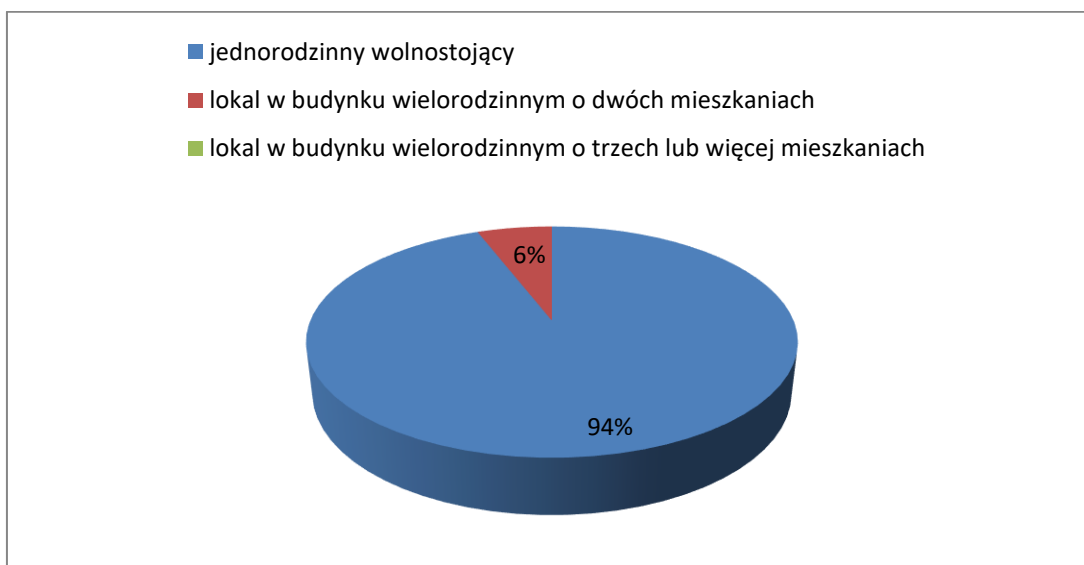
Elementem analizy problemu ubóstwa było także badanie ankietowe. Mieszkańcy Skaryszewa mieli możliwość uzupełnić kwestionariusz dostępny na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy, a także w wersji papierowej, która była dostępna w Urzędzie Gminy oraz rozesłana drukiem bezadresowym. Ponieważ ankieta dotyczy danych wrażliwych, można ją było uzupełnić:

- w sposób anonimowy lub;
- podając swoje podstawowe dane kontaktowe. Będą one wykorzystywane wyłącznie na potrzeby opracowania analizy problemu ubóstwa, a w przypadku pojawienia się programów pomocowych, do przekazania informacji jak można z nich skorzystać.

Ankiety można było uzupełniać do dnia 15.12.2024 r. Do tego czasu była również prowadzona ankietyzacja terenowa. W określonym czasie nikt nie uzupełnił kwestionariuszy online natomiast w terenie 15 osób. 100% ankietowanych udzieliło odpowiedzi w sposób jawny podając swoje dane. 94% osób udzielających odpowiedzi zamieszkuje budynki jednorodzinne. Średni wiek ankietowanego obiektu mieszkalnego to 54 lata, a powierzchnia to 111 m². Udział procentowy odpowiedzi przedstawiono poniżej.

Wyniki ankietyzacji należy traktować jako punkt wyjścia do dalszych działań.

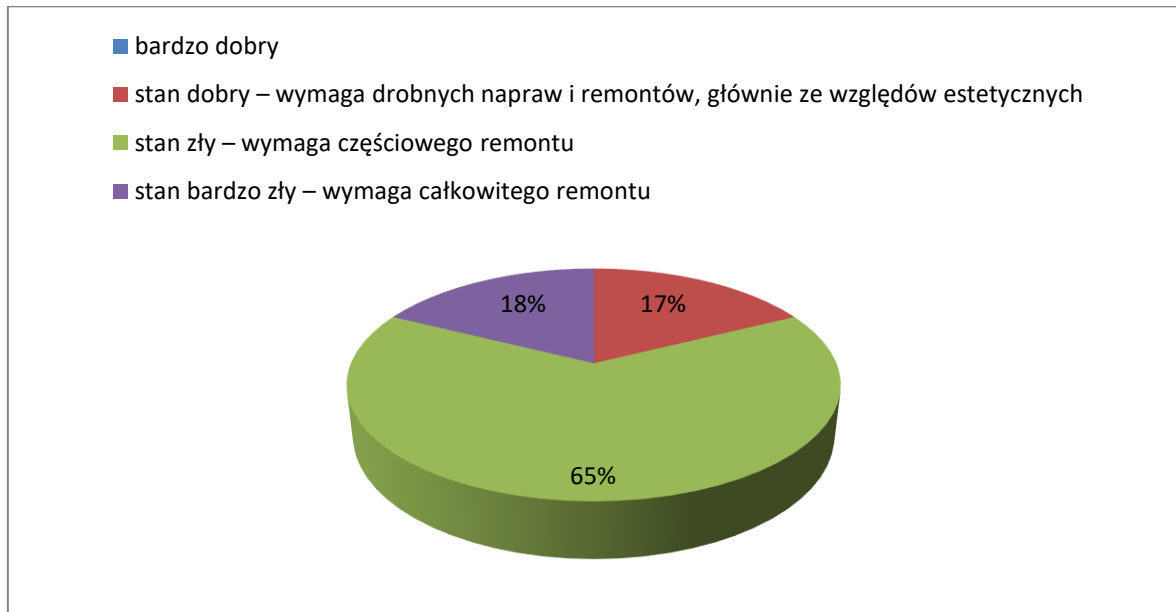
Rodzaj budynku

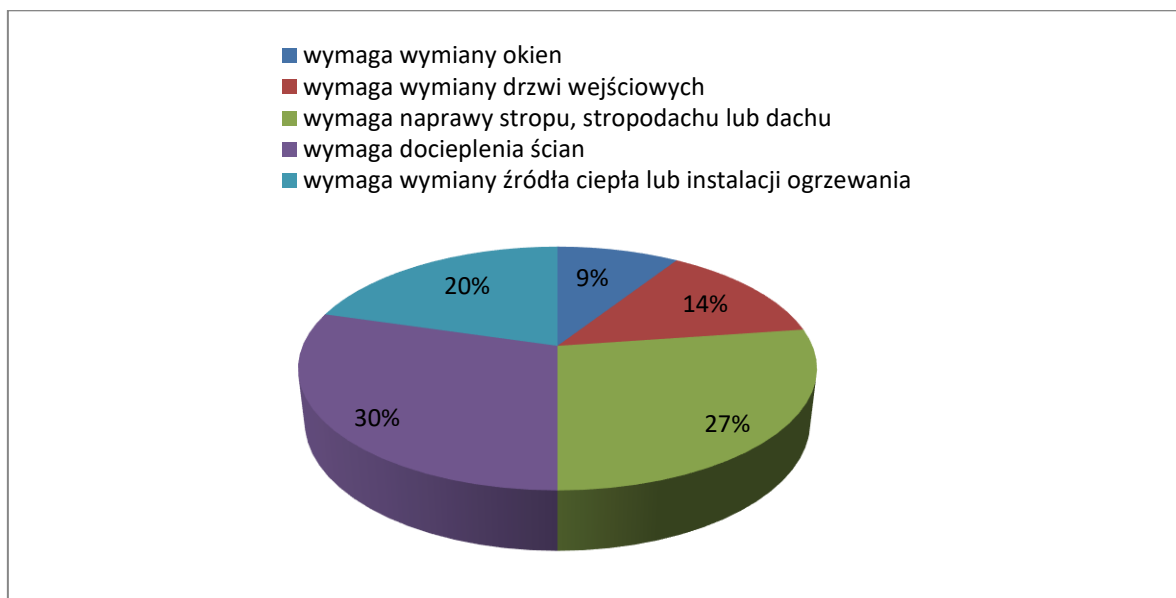

Jak ankietyzowani oceniają stan zamieszkiwanych budynków przedstawia wykres poniżej.

Stan budynku

Elementy które wymagają naprawy/wymiany

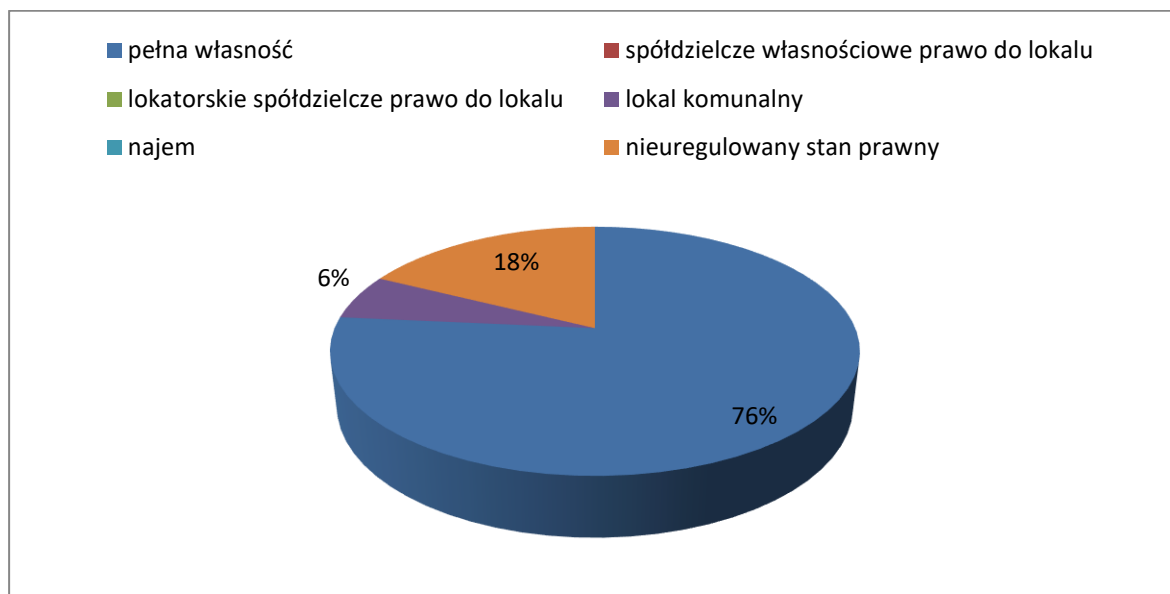

Najwięcej osób uznało, że należałoby docieplić ściany budynku, a następnie naprawić/docieplić strop i dach. W następnej kolejności należałoby wymienić źródło ciepła. Udział procentowy odpowiedzi przedstawiono powyżej

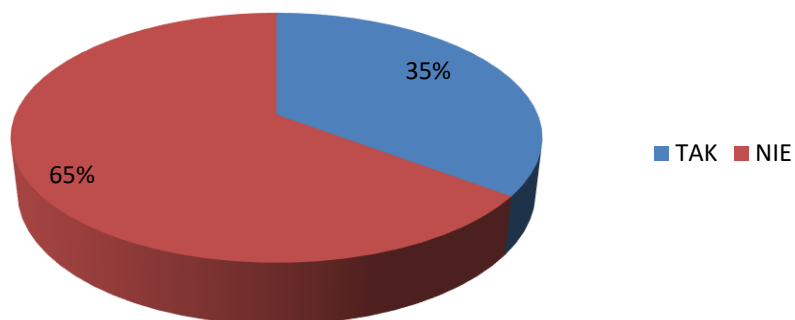
Zdecydowana większość budynków stanowi własność lub współwłasność, w niewielkim procencie są to lokale o nieuregulowanym stanie prawnym. Udział procentowy odpowiedzi przedstawiono poniżej.

Podstawa zamieszkania

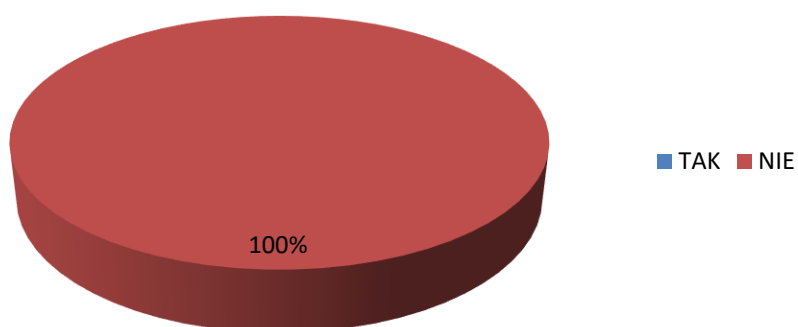

Kolejne pytania dotyczyły kwestii pobierania świadczeń oraz zasiłków. Udział procentowy odpowiedzi przedstawiono poniżej.

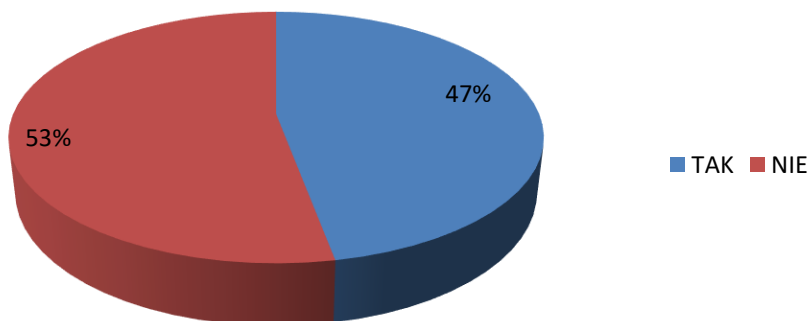
Czy uzyskiwane jest świadczenie 800+?

Czy co najmniej jeden z mieszkańców otrzymuje dodatek mieszkaniowy?

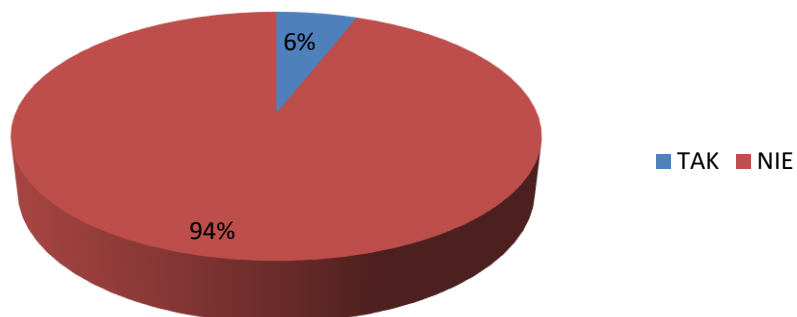

Czy co najmniej jeden z mieszkańców otrzymuje dodatek energetyczny?

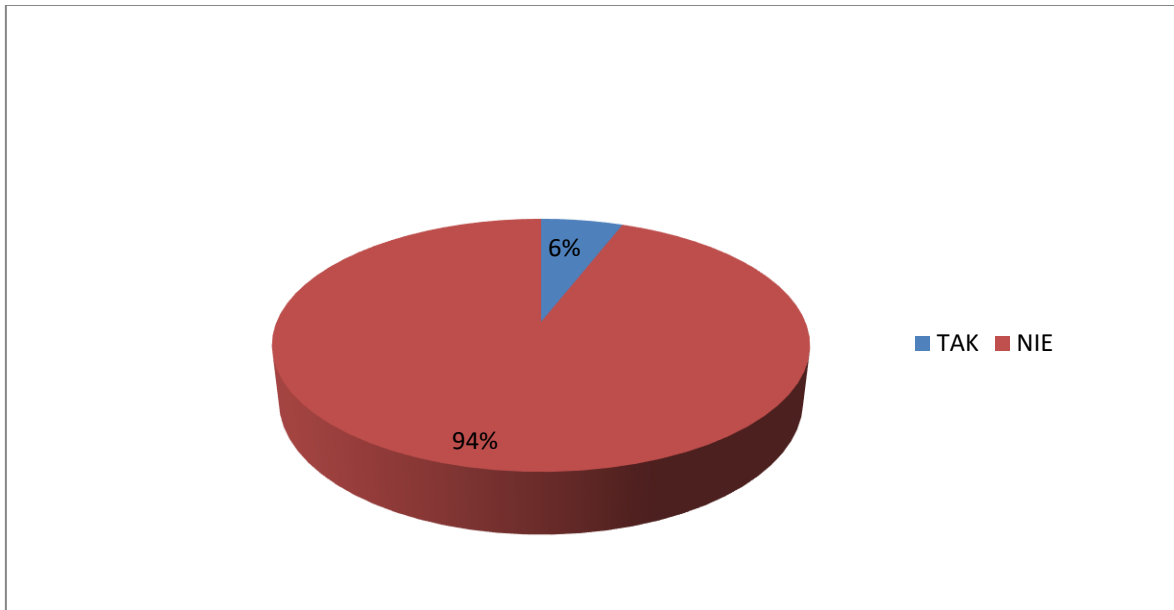
Kolejne pytania dotyczyły kwestii osób niepełnosprawnych zamieszkujących ankietyzowane budynki na terenie gminy. Udział procentowy odpowiedzi przedstawiono poniżej.

Czy w gospodarstwie domowym są niepełnoletnie osoby niepełnosprawne?

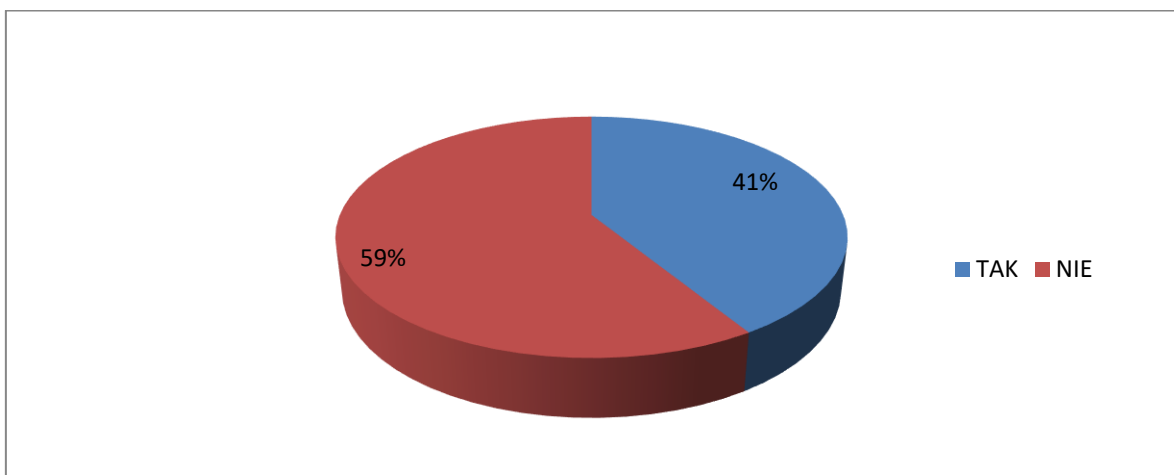

Czy osoby niepełnosprawne wymagają stałej pomocy opiekuna, który musiał (z tego powodu) zrezygnować z pracy?

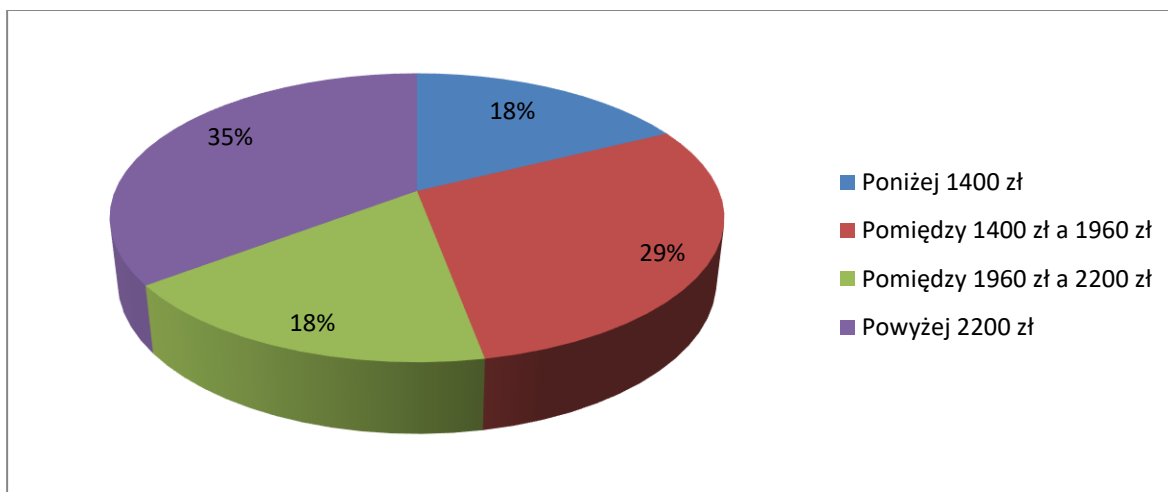

Następnie ankietowani odpowiadali na pytania dotyczące dochodów oraz pobieranych emerytur.

Czy co najmniej jeden z członków gospodarstwa domowego pobiera emeryturę?

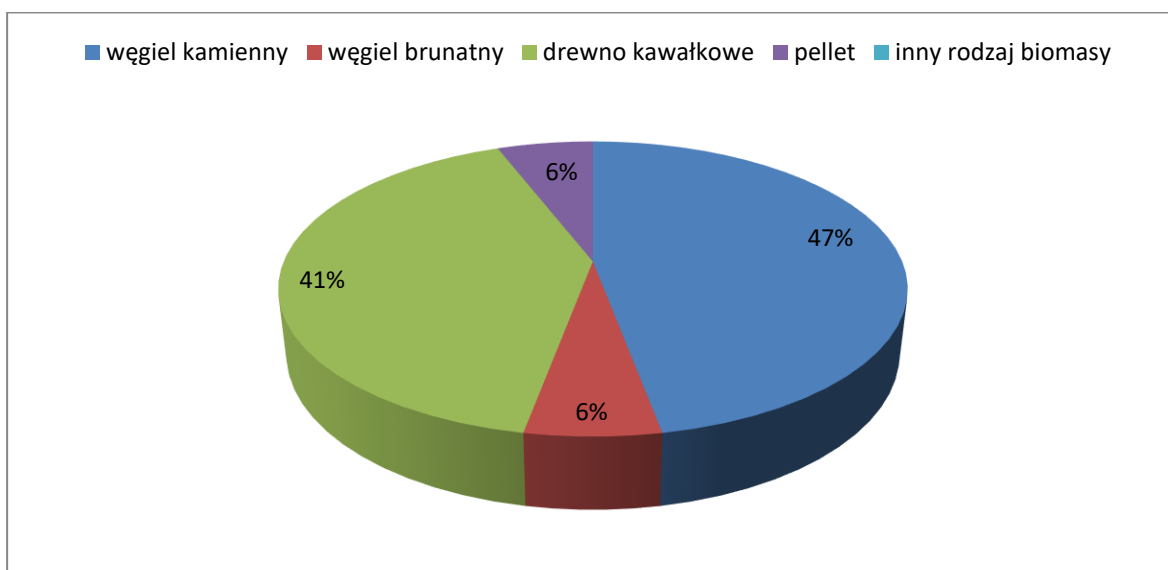
Jaki był średni miesięczny dochód gospodarstwa domowego na osobę w poprzednim roku?

Z powyższych wykresów jasno wynika, że najczęściej spośród ankietowanych było gospodarstw o wysokim dochodzie (powyżej 2200zł) na osobę a także, że większość ankietowanych nie pobiera emerytury.

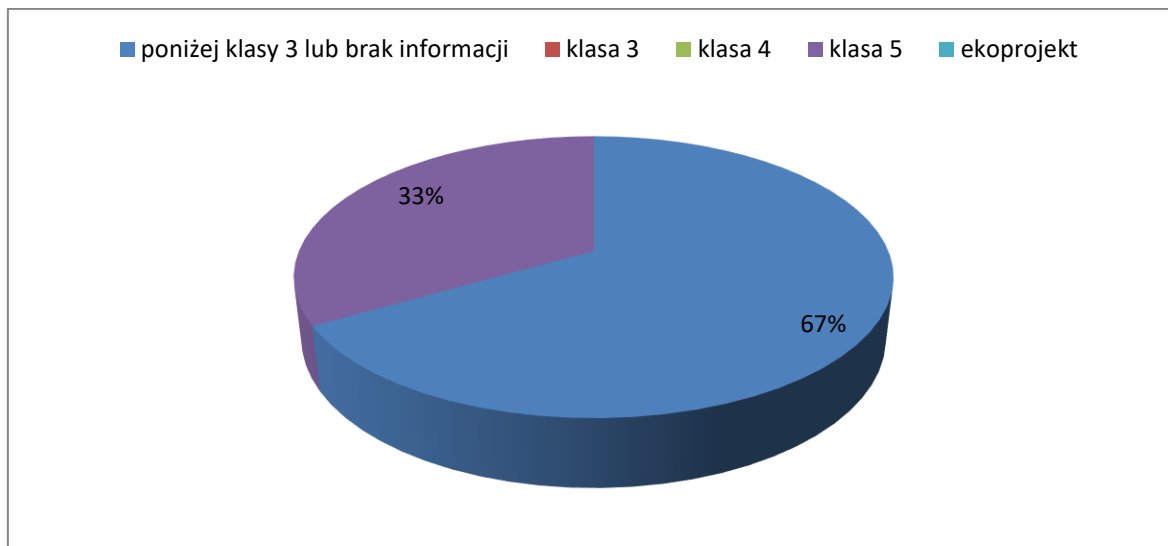
W kolejnej części pytania dotyczyły źródła ogrzewania oraz środków przeznaczanych na cele grzewcze oraz zużycie energii elektrycznej. Wśród osób ankietowanych najczęściej osób jako paliwo do ogrzewania budynku mieszkalnego wykorzystuje węgiel kamienny oraz drewno (odpowiednio 47% i 41%). Udział procentowy odpowiedzi przedstawiono poniżej.

Rodzaj stosowanego paliwa

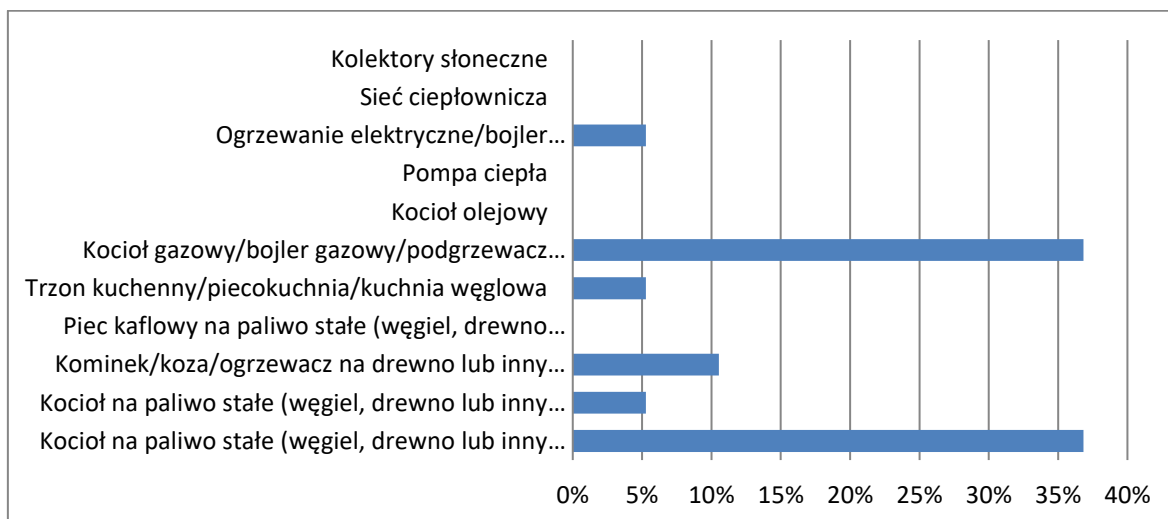

Kolejne pytanie dotyczyło klasy kotła. Najwięcej ankietowanych osób posiada kotły poniżej klasy 3 lub bez klasowe. Udział procentowy odpowiedzi przedstawiono poniżej.

Klasa kotła

Najwięcej ankietowanych osób (37%) wykorzystuje kocioł na paliwo stałe (węgiel, drewno lub inny rodzaj biomasy) z ręcznym podawaniem paliwa. Na równi z poprzednim źródłem ciepła ankietowani wykorzystują kotły gazowe/bojlery gazowe/podgrzewacze gazowe przepływowe. Udział procentowy poszczególnych odpowiedzi przedstawiono poniżej.

Główne źródło ciepła

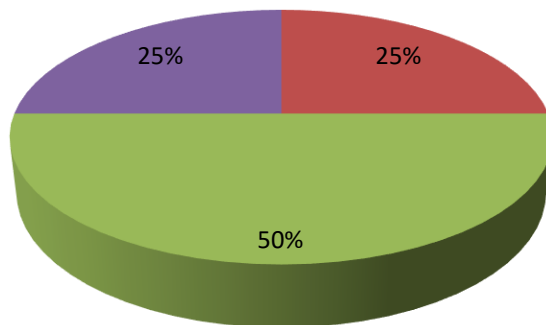

Średni roczny koszt przeznaczany przez ankietowanych na ogrzewanie budynków mieszkalnych wyniósł 6000 zł.

Ostatnia część dotyczyła oceny kosztów wydatków przeznaczanych na cele grzewcze.

Według opinii Pani/Pana koszty energii (ciepło i prąd) są:

- Niskie: nie stwarzają problemu
- Średnie: są miesiące, w których koszty energii są bardziej odczuwalne w budżecie domowym
- Wysokie: ale pomimo trudnej sytuacji istnieje możliwość opłacenia rachunków
- Bardzo wysokie: są miesiące, w których nie ma możliwości zapłacenia rachunków kosztem innych potrzeb
- Nieosiągalne: gospodarstwo domowe jest zadłużone w spłacie rachunków lub musi zmniejszać znacznie zużycie energii ze względu na wysokie koszty opłat

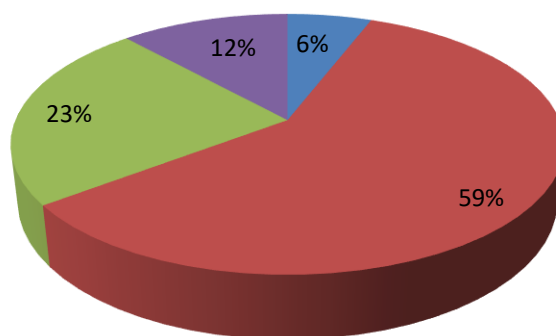

Kolejne pytanie dotyczyło oceny komfortu cieplnego.

Według opinii mieszkańca w mieszkaniu/domu jest:

- Zawsze temperatura w budynku/mieszkaniu jest odpowiednia lub szybko mogę poprawić odczuwalny komfort cieplny
- Zazwyczaj temperatura w budynku/mieszkaniu jest odpowiednia, ale nie mam problemu w jej zapewnieniu
- Są dni kiedy trudno uzyskać komfortową temperaturę w budynku/mieszkaniu
- Bardzo często w budynku/mieszkaniu jest zbyt ciepło lub zbyt zimno
- Nigdy nie udało mi się uzyskać komfortowej temperatury w budynku/mieszkaniu

11. Podsumowanie

Z raportu Instytutu badań strukturalnych z 2018 r. wynika, że poziom ubóstwa energetycznego w Polsce wynika przede wszystkim z cech gospodarstw domowych (w tym poziomu dochodu), cen nośników energii oraz wieku budynku (im budynek jest starszy tym ryzyko ubóstwa energetycznego jest większe). Na terenie województwa mazowieckiego zjawisko to dotyczy w przybliżeniu 7,1% osób. Z przeprowadzonej analizy wynika, że na ubóstwo energetyczne narażeni są przede wszystkim mieszkańcy miast poniżej 20 tys. mieszkańców oraz wsi⁸. Od 2002 r. obserwuje się lekki wzrost liczby ogólnej ludności Gminy Skaryszew, a także wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Z badań przeprowadzonych w 2016 r. wynika, że 25% osób żyjących w ubóstwie energetycznym to emeryci i renciści⁹, dlatego proces starzenia się społeczeństwa może być zjawiskiem potęgującym występowanie ubóstwa energetycznego. Określa się, że odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, która:

- ma przyznany dodatek mieszkaniowy w rozumieniu ustawy o dodatkach mieszkaniowych;

⁸ https://ibs.org.pl/wp-content/uploads/2022/12/IBS_Policy_Paper_01_2018_pl.pdf

⁹ <https://kape.gov.pl/>

- ▶ jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym;
- ▶ zamieszkuje w miejscu dostarczania energii elektrycznej.

Odbiorca wrażliwy energii elektrycznej, zgodnie ze znowelizowanym Prawem energetycznym, ma otrzymywać tzw. „dodatek energetyczny”, stanowiący swoistą dopłatę ze strony Państwa do rachunków za energię elektryczną. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Miasta i Gminy Skaryszew, w ostatnich latach zauważalne są wahania liczby osób korzystających z dodatków energetycznych. Zmiany te mogą wynikać z kilku czynników, takich jak zmiany przepisów, rosnąca świadomość społeczna dotycząca dostępnych form wsparcia czy też wahania kosztów energii wpływające na poziom kwalifikacji gospodarstw domowych do uzyskania pomocy. Analiza tych trendów jest kluczowa dla zrozumienia specyfiki ubóstwa energetycznego w gminie, a także dla projektowania bardziej efektywnych programów wsparcia, które lepiej odpowiadają na potrzeby mieszkańców.

Wyraźny wzrost liczby pobieranych dodatków miał miejsce w okresie trwania pandemii COVID-19. W roku 2022 liczba pobieranych dodatków zmalała i zbliżyła się do wartości sprzed sytuacji zagrożenia epidemicznego. Zasilek celowy pobiera aktualnie 181 osób, co stanowi 1,17% mieszkańców. Według danych Urzędu Miasta i Gminy Skaryszew na koniec listopada 2024 r. 455 gospodarstw domowych zalegało z opłatami za gospodarowanie odpadami. Gospodarstwo domowe jest ubogie energetycznie, jeżeli ma trudności w zaspokojeniu swoich potrzeb energetycznych z powodu niskiego dochodu lub charakterystyk mieszkania. Jeśli koszt zaspokojenia potrzeb energetycznych jest tak wysoki, że członkowie gospodarstwa domowego stają przed dylematem, czy ograniczać te potrzeby, czy też oszczędzać kosztem innych dóbr, np. na żywności, leków czy edukacji, to mówimy o ubóstwie energetycznym. W takiej sytuacji znajduje się ponad 25% osób, które odpowiedziały na badanie ankietowe. 35% respondentów wskazała na czasowe lub regularne problemy z utrzymaniem komfortu cieplnego. Trudności w utrzymaniu odpowiedniej temperatury w budynku mieszkalnym mogą być powiązane z potrzebą przeprowadzenia remontu obiektów. Wszyscy ankietowani uważają, że ich budynki wymagają prac termomodernizacyjnych. Z pozyskanych danych wynika, że geneza ubóstwa energetycznego w Skaryszewie ma przede wszystkim podłoże techniczne. Średni wiek budynku mieszkalnego na terenie gminy to 54 lata i wymaga on ocieplenia ścian zewnętrznych (30% odpowiedzi), wymiany przestarzałego źródła ciepła (20% odpowiedzi) oraz ocieplenia/naprawy dachu lub stropodachu (27% odpowiedzi). Nie bez znaczenia są również warunki klimatyczne gminy. Nie ma ściśle określonego terminu rozpoczęcia sezonu grzewczego, w którym uruchamiane jest centralne ogrzewanie. W Polsce jest to przeważnie przełom września i października. Ważną rolę odgrywa tu temperatura na zewnątrz. Każdy sezon grzewczy jest więc inny, ponieważ

mamy zmieniającą się każdego roku aurę. Według Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 15 stycznia 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie ciepłem (Dz. U. z 2007 r. Nr 16, poz. 92), sezon grzewczy to „okres, w którym warunki atmosferyczne powodują konieczność ciągłego dostarczania ciepła w celu ogrzewania obiektów”. Nie mówi się jednak ani o terminie jego rozpoczęcia, ani zakończenia¹⁰. Kolejnym czynnikiem są względy ekonomiczne. Dla 50% badanych ceny energii są wysokie lub bardzo wysokie, co powoduje trudności w opłaceniu rachunków. Kwestie świadomości efektywnego wykorzystania energii mają znaczenie w skali gminy, ale są trudne do oszacowania

Jednym z kluczowych wyzwań związanych z analizą i przeciwdziałaniem ubóstwu energetycznemu jest jego błędna identyfikacja z ogólnym ubóstwem. W świadomości społecznej często brakuje rozróżnienia między tymi dwoma pojęciami, co skutkuje nieporozumieniami i oporem wobec wypełniania ankiet lub korzystania z oferowanej pomocy. Ubóstwo energetyczne dotyczy specyficznych trudności związanych z dostępem do efektywnych i przystępnych kosztowo źródeł energii, niezależnie od ogólnej sytuacji materialnej gospodarstwa domowego.

Taki stan rzeczy wymaga działań informacyjnych i edukacyjnych, które pomogą w budowaniu świadomości na temat specyfiki ubóstwa energetycznego. Wprowadzenie klarownej komunikacji, podkreślającej neutralny i pomocowy charakter programów wsparcia, może zmniejszyć obawy przed stygmatyzacją i zwiększyć zaangażowanie mieszkańców. Dopiero wtedy możliwe będzie skuteczne planowanie i wdrażanie odpowiednich działań naprawczych, dopasowanych do rzeczywistych potrzeb społeczności lokalnych.

Niechęć mieszkańców do wypełniania ankiet dotyczących ubóstwa energetycznego: opis sytuacji

W trakcie przeprowadzania ankietyzacji w gminie zauważono problem związany z niechęcią mieszkańców do współpracy przy wypełnianiu ankiet dotyczących ubóstwa energetycznego. Ankiety te, realizowane przez przeszkolonych ankierów w ramach działań mających na celu ocenę skali i charakteru problemu ubóstwa energetycznego, spotkały się z brakiem zaufania i obawami ze strony mieszkańców. Problem ten wydaje się być bezpośrednio związany z narastającym zjawiskiem oszustw związanych z fałszywymi ofertami dofinansowania na termomodernizację i wymianę źródeł ciepła.

¹⁰ Dz.U. 2007 nr 16 poz. 92

Główną przyczyną tego problemu to działalność nieuczciwych podmiotów, które podszywają się pod przedstawicieli urzędów, funduszy ochrony środowiska czy programów, takich jak „Czyste Powietrze”. Oszuści ci oferują mieszkańcom fikcyjne programy wsparcia, obiecując wysokie dofinansowania na prace związane z poprawą efektywności energetycznej budynków. W praktyce działania te kończą się często wyłudzeniem zaliczek, kradzieżą danych osobowych lub podpisywaniem przez mieszkańców niekorzystnych umów. Najbardziej narażone na takie manipulacje są osoby starsze oraz mieszkańcy, którzy mają ograniczony dostęp do informacji o autentycznych programach wsparcia.

W efekcie tego rodzaju działań zaufanie mieszkańców do podobnych inicjatyw zostało znacząco nadszarpnięte. Wiele osób obawia się współpracy z ankieterami, podejrzewając ich o związki z oszustami. Nawet po okazaniu upoważnień czy innych dokumentów potwierdzających ich tożsamość, mieszkańcy często odmawiają wypełnienia ankiet, obawiając się, że udostępnione dane zostaną wykorzystane w niewłaściwy sposób.

Ta sytuacja ma konsekwencje dla gminy. Bez rzetelnie zebranych danych na temat ubóstwa energetycznego trudno jest dokładnie określić skalę problemu, co utrudnia planowanie działań naprawczych i aplikowanie o środki zewnętrzne na programy wsparcia. Brak pełnych danych oznacza również ryzyko, że osoby najbardziej potrzebujące pomocy mogą zostać pominięte w planowanych działaniach.

Aby przeciwdziałać tej sytuacji, gmina podejmuje różne kroki, mające na celu odbudowę zaufania mieszkańców. Przede wszystkim organizuje szeroko zakrojone kampanie informacyjne, które wyjaśniają cel i sposób realizacji ankiet, podkreślając ich związek z planowanymi działaniami pomocowymi. Komunikaty te są skierowane do różnych grup społecznych, wykorzystując różnorodne kanały, takie jak plakaty, ogłoszenia w lokalnych mediach, a także spotkania informacyjne organizowane w miejscowościach gminy.

Kluczowym elementem działań jest również edukacja mieszkańców na temat rzeczywistych programów wsparcia, takich jak „Czyste Powietrze”, oraz wyjaśnienie, jakie procedury należy przejść, aby uzyskać dofinansowanie. Wiedza ta pomoże mieszkańcom lepiej rozpoznawać fałszywe oferty i unikać oszustw.

Podsumowując, problem niechęci mieszkańców do wypełniania ankiet dotyczących ubóstwa energetycznego wynika z nadszarpniętego zaufania, spowodowanego działalnością oszustów podszywających się pod instytucje publiczne. Aby skutecznie przeciwdziałać temu zjawisku, gmina musi skupić się na edukacji, transparentności i budowaniu wiarygodności swoich działań. Dzięki tym krokom możliwe będzie nie tylko odzyskanie zaufania

mieszkańców, ale także zebranie rzetelnych danych niezbędnych do skutecznego przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu.

12. Opis monitoringu zjawiska ubóstwa energetycznego

Podstawowym narzędziem dotyczącym monitorowania będą wskaźniki do oceny ubóstwa energetycznego. Najważniejsze z nich to wskaźniki publikowane przez Główny Urząd Statystyczny oraz ankietyzacja osób objętych wsparciem w ramach planowanych działań edukacyjnych i inwestycyjnych. Wskaźniki pozyskane zostaną poprzez:

1. W lokalach gminnych na podstawie danych GUS i własnych Urzędu, a także wśród podmiotów współpracujących (dane pochodzące ze wspólnot mieszkaniowych, spółdzielni, zarządców nieruchomości):
 - liczba postępowań eksmisyjnych i eksmisje z lokali mieszkalnych w zasobach gminnych (w tym w szczególności eksmisje z powodu zaległości w opłatach za mieszkanie);
 - zaległości w opłatach za mieszkania w zasobach gminnych;
 - liczba i kwota wypłaconych dodatków mieszkaniowych.
2. Przeciętne wydatki miesięczne na 1 osobę, w tym wydatki na użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii oraz udział wydatków na użytkowanie mieszkania i nośniki energii w wydatkach ogółem;
3. Koszty zużycia energii elektrycznej w zł/m²;
4. Zapotrzebowanie na energię końcową w kWh/(m²*rok) obliczone w oparciu o zużycie energii oraz powierzchnię użytkową;
5. Udział OZE w energii końcowej budynku w %.

Wskaźniki te powinny być analizowane w stosunku do roku bazowego tj. do roku, w którym zostanie przeprowadzona analiza bazowa oraz w stosunku do następujących kolejnych okresów. Każde z odchyłeń (zarówno od wartości bazowej, jak i pomiędzy okresami) powinno być analizowane i komentowane w raporcie/analizie z danego okresu.

Dodatkowo proponowane jest wprowadzenie wskaźników aktualizujących, które pozwolą na ocenę zjawiska pod kątem zmieniających się warunków gospodarczych, cen energii oraz zachowanie spójności z Warunkami Technicznymi, opracowaniami naukowymi i odniesieniem ich do warunków.

13. Sposoby wsparcia osób ubogich energetycznie

Pomoc będzie tym skuteczniejsza, im lepiej rozpoznane zostaną potrzeby beneficjentów, a oferowane sposoby wsparcia zostaną dostosowane do indywidualnej sytuacji

poszczególnych gospodarstw domowych. W niektórych przypadkach kluczowa może okazać się rozmowa i zasugerowanie wprowadzenia zmian behawioralnych, czyli wpłynięcia na zachowania osoby ubogiej energetycznie, ponieważ sama zmiana podstawowych nawyków i eliminacja błędów korzystania z energii elektrycznej czy ciepła będzie stanowiła rozwiązanie problemu w całości lub w pewnej jego części. Jest to element, którego nie należy pomijać również w bardziej skomplikowanych przypadkach. Przeważnie jednak potrzebne jest dodatkowe wsparcie, takie jak:

- ▶ dotacje i dofinansowanie do kompleksowej termomodernizacji, wymiany źródła ciepła itp., z wykorzystaniem obowiązujących programów;
- ▶ zasiłek celowy;
- ▶ pomoc rzeczowa, np. zorganizowanie akcji charytatywnej polegającej na sfinansowaniu zakupu energooszczędnej lodówki;
- ▶ pomoc w znalezieniu zatrudnienia, w tym poprzez zaproponowanie kursów czy szkoleń zawodowych;
- ▶ propozycja udzielenia kredytu czy pożyczki;
- ▶ akcje edukacyjno-informacyjne;
- ▶ informacja o dostępnych ulgach podatkowych, itp.

Wsparcie finansowe

Poniżej przedstawiono przykładowe programy wsparcia finansowego dostępne dla mieszkańców. W większości programów potrzebny jest udział własny beneficjenta, przez co osoby w bardzo złej sytuacji ekonomicznej mogą być wykluczone z tego rodzaju pomocy. Każdorazowo należy dokonać oceny, na ile udział własny może być wykluczający dla gospodarstw domowych w ubóstwie energetycznym. Przy czym warto zaznaczyć, że nawet w przypadku możliwości finansowych JST, pozwalających na całkowite sfinansowanie termomodernizacji czy innej inwestycji, nie jest optymalnym 10 rozwiązaniem. Sytuacja taka stawia beneficjenta w biernej pozycji, co może pogłębić jego poczucie niskiej wartości i wykluczenia społecznego. Brak poczucia sprawczości przez niemożność partycypacji w inwestycji może wpływać na utrwalanie postawy bierności, a także pozbawia działania ich wpływu edukacyjnego, mobilizującego beneficjenta do zmiany nawyków. Dlatego też dobrą praktyką jest umożliwienie mieszkańcom, niedysponującym wkładem własnym, odpracowania części dofinansowania. Takie działanie umożliwi skorzystanie z dofinansowania inwestycji, jednocześnie pozwalając zachować beneficjentom poczucie godności, własnej wartości i przydatności społecznej, a przy tym będzie niosło ze sobą wartość edukacyjną. Taka

praktyka może być również okazją do podniesienia kwalifikacji zawodowych wnoszących trwałą zmianę w życie beneficjenta. Jednocześnie warto podkreślić, że partycypacyjne podejście wykracza poza niwelowanie skutków ubóstwa energetycznego, próbując sięgać do jego przyczyn.

Działania doradcze i promocyjno-edukacyjne

Zajmowanie się problemem ubóstwa energetycznego wymaga szczególnych kwalifikacji, łączących wiedzę techniczną z zakresu efektywności energetycznej, techniki budowlanej czy ogrzewnictwa, ekonomiczną pozwalającą orientować się w dostępnych instrumentach finansowych, a także umiejętności interpersonalnych, koniecznych do nawiązania relacji z osobami będącymi w trudnej sytuacji życiowej. Chodzi o rzetelne przeprowadzenie wywiadu, skuteczne przeanalizowanie danych i dobranie rozwiązań dopasowanych do indywidualnej sytuacji, przy jednoczesnym zachowaniu profesjonalizmu oraz wrażliwości na człowieka i poszanowania jego godności. Urzędy często nie dysponują dostateczną liczbą pracowników, których mogłyby odpowiednio przygotować. Rozwiązaniem może okazać się zatrudnienie ekodoradców, którzy ze względu na swoją wiedzę merytoryczną i doświadczenie doskonale poradzą sobie z tym wyzwaniem.

W urzędzie warto zorganizować punkty konsultacyjne, będące miejscem udzielania informacji, porad, a także pomocy podczas składania wniosków o dofinansowanie do wymiany źródła ciepła, termomodernizacji, odnawialnych źródeł energii czy innych programów i form wsparcia. Procedury uzyskania takiej pomocy bywają trudne i zawile więc mogą powodować u beneficjentów poczucie zagubienia. Warto zaznaczyć, że brak wiedzy i świadomości mieszkańców to bariery, z powodu których wielu potrzebujących nie podejmuje próby skorzystania z dofinansowań w ramach dostępnych programów.

Wsparcie może być także potrzebne na dalszych etapach inwestycji, m.in. przy wyborze i nadzorowaniu wykonawcy podczas termomodernizacji - oczywiście z zachowaniem zasad bezstronności. Ważne może okazać się również zwrócenie uwagi na takie elementy, których roli mieszkańcy mogą nie być świadomi. Przykładowo na fakt, że przy okazji wymiany pieca warto pamiętać o dostosowaniu instalacji grzewczej tak, aby zapewnić efektywne rozprowadzanie ciepła po pomieszczeniach i ograniczyć jego straty czy o instalacji termostatów, dzięki którym użytkownik dostosuje temperaturę do swoich aktualnych potrzeb (z uwzględnieniem wykorzystania naturalnych zysków ciepła np. z gotowania itp.), ograniczając tym samym zużycie energii oraz straty tego ciepła.

Poza wsparciem w uzyskaniu finansowania i w przeprowadzeniu inwestycji doradcy powinni służyć ekspercką wiedzą na temat wszelkich dostępnych sposobów poprawy efektywności energetycznej i obniżenia rachunków za energię, sugerując np. realizację prostych działań

przynoszących szybki efekt, takich jak wymiana żarówek na najbardziej energooszczędne źródła światła LED czy przeprowadzenie drobnych napraw.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej posiada szeroką gamę działań edukacyjno-informacyjnych promujących pozytywne efekty działań z zakresu efektywności energetycznej, wśród których wymienić można:

- ▶ narzędzie kalkulatora grubości izolacji;
- ▶ listę zielonych urzędzeń i materiałów (ZUM) – pomoc dla wnioskodawców „Czystego Powietrza” w wyborze urzędzeń i materiałów kwalifikujących się do dofinansowania;
- ▶ Projekt Doradztwa Energetycznego;
- ▶ kampanię edukacyjną Akademia Czystego Powietrza.

Jako pomocnicze narzędzie może sprawdzić się metoda tzw. self-audytu. Polega ona na samodzielnym wypełnieniu przez mieszkańca ankiety dotyczącej m.in. jego warunków bytowych czy ilości i sposobu użytkowania energii oraz rodzaju wykorzystywanych urzędzeń. W wyniku jej wypełnienia otrzymuje się propozycje działań, które można podjąć, aby poprawić swoją sytuację, a w szczególności obniżyć rachunki za energię. Powinno to być proste narzędzie w postaci formularza, które będzie ogólnodostępne, np. na stronie internetowej, o którego istnieniu mieszkańcy będą skutecznie informowani. Podejście takie, jakkolwiek zmniejsza obciążenie ekodoradców, nie eliminuje ich roli. Wyniki self-audytu powinny być stale monitorowane, a pozyskane w ten sposób informacje stanowić podstawę do kolejnych działań.

Rozpowszechnianie informacji na przykład w formie ulotek czy broszur może być bardzo pomocne w walce z ubóstwem energetycznym. Dotarcie do jak największej liczby osób, pokazując im skalę tego zjawiska sprawi, że ludzie zaczną zwracać większą uwagę na to, co dzieje się w ich domach czy w ich sąsiedztwie. Przejrzysta informacja o dostępnych formach wsparcia ułatwi korzystanie z nich szerszemu gronu odbiorców, włączając osoby, które nie pozyskują wiedzy z Internetu czy telewizji. Ważny jest również wpływ edukacji na przełamywanie poczucia wstydu i niechęci do korzystania z pomocy. Wydaje się, że działania promocyjno-edukacyjne są niezbędnym elementem walki z ubóstwem energetycznym, wpływającym na zmianę postaw społecznych i przełamującym tabu, z powodu którego zjawisko to jest często ukrywane przez dotknięte nim osoby.

Współpraca między jednostkami

Niedostateczna wymiana informacji, brak współpracy pomiędzy wydziałami w urzędach czy pomiędzy jednostkami samorządów terytorialnych, przyczyniają się do powstawania barier, które w ostatecznym rozrachunku nie pozwalają skierować wsparcia, do tych odbiorców,

którzy najbardziej go potrzebują. Dlatego też warto zadbać o dobrą współpracę z innymi jednostkami czy organizacjami, które posiadają odpowiednią wiedzę dotyczącą ubóstwa energetycznego w regionie. Podejmując działania na poziomie gminnym warto więc nawiązać relacje np. z urzędami miast, starostwami czy urzędami marszałkowskimi. Można też podjąć współpracę z sąsiednimi gminami, aby zwiększyć zasięg działań.

14. Przykłady dostępnych funduszy, programów i projektów

Przystępując do programu wsparcia należy wyznaczyć kluczowe etapy jego realizacji. Powoli to szczegółowo określić poszczególne działania oraz oszacować niezbędne siły i środki do realizacji celu, a także ich harmonogram. Niemniej, ważne jest określenie jasnych i czytelnych warunków przy realizacji programu. Gminy jako podmioty uprawnione do zgłaszania wniosków do programów wsparcia realizowanych np. przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, stają się dysponentami uzyskanych funduszy. Następnie w ramach tworzonych przez gminy programów środki te trafiają do bezpośrednich beneficjentów. Ważne jest określenie przejrzystych kryteriów uczestnictwa w programach, gwarantujących wyłonienie osób rzeczywiście potrzebujących.

Programy wspomagające dla gmin

Finansowanie dodatkowych pracowników/ekodoradców

W przypadku braków kadrowych i funduszy na zatrudnienie dodatkowych osób, warto się zastanowić nad pozyskaniem zewnętrznych środków. Przykładowo, można zatrudnić ekodoradców, którzy będą zajmować się problematyką ubóstwa energetycznego i sfinansować ich stanowisko ze źródeł zewnętrznych - z programu LIFE, z programu ELENA finansowanego ze środków Europejskiego Banku Inwestycyjnego, a także w ramach projektu ASSIST.

Program zachęt dla gmin w ramach Programu „Czyste Powietrze”

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wprowadził od 2021 r. nowy pakiet zachęt dla gmin obejmujący trzy rodzaje wsparcia. Pierwszy z nich to zwrot kosztów wydawania zaświadczeń niezbędnych do ubiegania się o dotację z Programu Czyste Powietrze oraz pomocy mieszkańcom przy składaniu wniosków do Programu. Kolejny przewiduje przekazanie środków na prowadzenie i utworzenie punktu konsultacyjnego w gminach, w tym środków na zatrudnienie pracowników. Ostatnia forma wsparcia to nagroda dla

najbardziej aktywnych gmin, które przyjmą największą liczbę wniosków w stosunku do liczby budynków na terenie gminy w ciągu roku.

Programy adresowane do mieszkańców

Program Priorytetowy „Czyste Powietrze”

Program Priorytetowy Czyste Powietrze (PPCP) jest realizowany od września 2018 r., a jego celem jest poprawa jakości powietrza oraz zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych poprzez wymianę źródeł ciepła i poprawę efektywności energetycznej budynków mieszkalnych jednorodzinnych. Program dedykowany jest właścicielom lub współwłaścicielom jednorodzinnych budynków mieszkalnych, lub wydzielonych w budynkach jednorodzinnych lokali mieszkalnych z wyodrębnioną księgą wieczystą:

- ▶ o dochodzie rocznym nieprzekraczającym kwoty 135 000 zł – podstawowy poziom dofinansowania;
- ▶ o przeciętnym miesięcznym dochodzie na jednego członka gospodarstwa domowego nieprzekraczającym kwoty: 1894 zł w gospodarstwie wieloosobowym albo 2651 zł w gospodarstwie jednoosobowym – podwyższony poziom dofinansowania;
- ▶ o przeciętnym miesięcznym dochodzie na jednego członka gospodarstwa domowego nieprzekraczającym kwoty: 1090 zł w gospodarstwie wieloosobowym albo 1526 zł w gospodarstwie jednoosobowym – najwyższy poziom dofinansowania.

Wśród form dofinansowania wymienić można dofinansowanie i dotację na częściową spłatę kapitału kredytu bankowego. Dotacja może wynosić do 35 000 zł dla podstawowego poziomu dofinansowania, 50 000 zł dla podwyższonego poziomu dofinansowania i 70 000 zł dla najwyższego poziomu dofinansowania.

Dofinansowanie obejmuje demontaż nieefektywnego źródła ciepła na paliwo stałe oraz zakup i montaż źródła ciepła do celów ogrzewania lub ogrzewania i c.w.u. wymienionego w Programie. Poza wymianą nieefektywnych źródeł ciepła (a także w sytuacji, kiedy w budynku znajduje się źródło ciepła na paliwo stałe spełniające wymagania minimum 5 klasy według normy przenoszącej normę europejską EN 303-5 lub źródło ciepła na inne paliwo) beneficjent może uzyskać dofinansowanie również na zakup i montaż wentylacji mechanicznej z odzyskiem ciepła, ocieplenia przegród budowlanych, okien, drzwi zewnętrznych, drzwi/bram garażowych (zawiera również demontaż), a także wykonanie dokumentacji

dotyczącej powyższego zakresu: audytu energetycznego (pod warunkiem wykonania ocieplenia przegród budowlanych), dokumentacji projektowej, ekspertyz.

Zakończenie całego Programu Priorytetowego Czyste Powietrze zaplanowane jest do roku 2029, przy czym zobowiązania podejmowane będą do 31.12.2027 r. (podpisywanie umów z Beneficjentami).

W Urzędzie Miasta i Gminy Skaryszew działa punkt konsultacyjno-informacyjny programu "Czyste Powietrze", gdzie mieszkańcy mogą uzyskać wsparcie w przygotowaniu i złożeniu wniosków o dofinansowanie. Punkt mieści się przy ul. Juliusza Słowackiego 6, pokój nr 43, II piętro. Godziny otwarcia: poniedziałki 08:00-16:00, wtorki-piątki 07:30-15:30. Kontakt telefoniczny: 48 610 30 89 wew. 111 lub 48 610 09 61.

Program „Ciepłe Mieszkanie”

Program dotyczący likwidacji niskiej emisji wspierającej wzrost efektywności energetycznej lokali w budynkach mieszkalnych wielorodzinnych. Beneficjentami programu będą gminy, które następnie będą ogłaszać nabory na swoim terenie. Właściciele mieszkań w budynkach wielorodzinnych, najemcy mieszkań komunalnych i wspólnoty od 3 do 7 lokali mieszkalnych mają szansę na dotacje do wymiany kopciuchów i poprawę efektywności energetycznej. Wsparcie z programu „Ciepłe Mieszkanie” – z budżetem 1,75 mld zł – wyniesie do 41 tys. zł dla osób fizycznych i do 375 tys. zł dla wspólnot mieszkaniowych. Na więcej mogą liczyć mieszkańcy najbardziej zanieczyszczonych gmin.

Stop smog

Program „Stop Smog” wspiera wymianę bądź likwidację źródeł ciepła i termomodernizację w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych. Jest on realizowany przez gminy, jednak stroną porozumienia w imieniu gmin może być także powiat, związek międzygminny lub związek metropolitalny w województwie śląskim.

W zakres programu wchodzi następująca realizacja przedsięwzięć polegających na:

- ▶ wymianie lub likwidacji wysokoemisyjnych źródeł ciepła na niskoemisyjne;
- ▶ termomodernizacji;
- ▶ podłączeń do sieci ciepłowniczej lub gazowej;
- ▶ zapewnieniu budynkom dostępu do energii z instalacji OZE;
- ▶ zmniejszeniu zapotrzebowania budynków mieszkalnych jednorodzinnych na energię dostarczaną na potrzeby ich ogrzewania i podgrzewania wody użytkowej.

Mój prąd

Program „Mój Prąd” wspiera rozwój energetyki prosumenckiej, czyli takiej, w której osoby wytwarzają energię na własne potrzeby, a jej nadwyżkę przekazują do sieci energetycznej.

Chodzi tutaj głównie o:

- ▶ instalacje fotowoltaiczne (PV);
- ▶ magazyny ciepła;
- ▶ magazyny energii elektrycznej o pojemności co najmniej 2 kWh;
- ▶ systemy zarządzania energią domową tzw. HEMS (z ang. Home Energy Management System) lub EMS (z ang. Energy Management System).

Celem programu jest zwiększenie produkcji energii elektrycznej z mikroinstalacji fotowoltaicznych, wzrost autokonsumpcji wytworzonej energii elektrycznej poprzez jej magazynowanie (magazyny energii elektrycznej lub magazyny ciepła), wzrost efektywności zarządzania energią elektryczną.

Moje ciepło

Celem programu jest wsparcie rozwoju ogrzewnictwa indywidualnego i rozwoju energetyki prosumenckiej w obszarze powietrznych, wodnych i gruntowych pomp ciepła w nowych budynkach mieszkalnych jednorodzinnych.

Realizacja inwestycji polega na zakupie i montażu nowych pomp ciepła (powietrznych i gruntowych) wykorzystywanych do celów ogrzewania lub ogrzewania i ciepłej wody użytkowej w nowych budynkach mieszkalnych jednorodzinnych.

Ulga termomodernizacyjna

Ulga termomodernizacyjna to ulga podatkowa, dzięki której można odliczyć od podstawy opodatkowania (od dochodu w PIT albo od przychodu w ryczałcie od przychodów ewidencjonowanych) wydatków - do kwoty 53 000 zł rocznie - poniesionych na realizację tzw. przedsięwzięcia termomodernizacyjnego w domu jednorodzinnym stanowiącym własność podatnika.

Projekt ASSIST

Projekt ASSIST ma za zadanie zaangażować podmioty społeczne i związane z energetyką w tworzenie innowacyjnej europejskiej sieci doradców wrażliwych odbiorców energii – HEA (Domowych Doradców Energetycznych).

Federacja Konsumentów, wspólnie z 10 organizacjami z 6 krajów europejskich (z Włoch, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii, Polski, Belgii i Finlandii) oraz stowarzyszeniem skupiającym europejskie sieci organizacji działających na rzecz przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu (EAPN), realizuje projekt ASSIST, Support Network for Household Energy Saving, którego celem jest efektywne przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu w Europie. Projekt, finansowany przez Komisję Europejską w ramach programu H2020, obejmuje zarówno kwestie energetyczne, jak i społeczne, ponieważ problem ubóstwa energetycznego nie może być rozwiązany w oderwaniu od szerszego zagadnienia społecznego, jakim jest ubóstwo.

W ciągu ostatnich lat konsumenci zyskali więcej praw wraz z implementacją do krajowego ustawodawstwa europejskich przepisów dotyczących energii. Niemniej jednak należy uznać, że prawa konsumenckie (ze szczególnym uwzględnieniem wrażliwych konsumentów i problemów związanych z ubóstwem energetycznym) wymagają jeszcze wzmocnienia. Rosnąca złożoność rynku wymaga również konkretnych rozwiązań, które poprawią pozycję konsumentów i zwiększą ich aktywność.

W realizowanym projekcie rozwiązanie zdiagnozowanych problemów przebiegać będzie dwutorowo - poprzez działania skierowane bezpośrednio do odpowiednich grup konsumentów, w celu zwiększenia ich aktywnego zaangażowania na rynku energii i zmiany zachowań w odniesieniu do użytkowania energii; oraz poprzez dostarczenie wiedzy i rozwiązań do kształtowania polityk na szczeblu krajowym i europejskim uwzględniających problem ubóstwa energetycznego i potrzeby wrażliwych konsumentów.

Zostanie to osiągnięte dzięki:

- ▶ Stworzeniu europejskiej sieci Domowych Doradców Energetycznych (HEA). Doradcy oferować będą unikalne specjalistyczne usługi bezpośrednio konsumentom, wspierając ich swoją wiedzą i umiejętnościami w celu przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu;
- ▶ Dostarczeniu wiedzy, efektywnych rozwiązań, dobrych praktyk i wytycznych do kształtowania polityk krajowych i europejskich, by reagować na potrzeby wrażliwych konsumentów i rozwiązywać problem ubóstwa energetycznego.

Zjawisko ubóstwa energetycznego i pojęcie wrażliwego konsumenta nie zostało dotychczas precyzyjnie zdefiniowane. Wiedza na temat tych zagadnień i wynikających z nich problemów społecznych jest zdecydowanie niewystarczająca, stąd brak jest efektywnych propozycji przeciwdziałania im. Stąd pierwsze robocze spotkanie podmiotów realizujących projekt, poświęcone było uzgodnieniu zakresu badań i ich metodologii zgodnych z przyjętymi zasadami definiowania grup docelowych, do których skierowany jest projekt. Zdobyta wiedza umożliwi udzielenie realnego wsparcia konkretnym wrażliwym konsumentom oraz

podjęcie działań minimalizujących zjawisko ubóstwa energetycznego do wykorzystania systemowego nie tylko w krajach europejskich, w których realizowany jest projekt.

STEP Solutions to Tackle Energy Poverty

Jedenaście organizacji konsumenckich i badawczych z kilku krajów europejskich wspólnie opracowało zestaw rozwiązań mających na celu pomoc osobom zagrożonym ubóstwem energetycznym. Organizacje konsumenckie z Bułgarii, Cypru, Czech, Łotwy, Litwy, Polski, Portugalii, Słowacji oraz Wielkiej Brytanii, przy wsparciu brytyjskiego zespołu badawczego, wspólnie brało udział w projekcie „Rozwiązywanie problemu ubóstwa Energetycznego (Solutions to Tackle Energy Poverty - STEP). Projekt zakończył się 22 maja 2022 r. Poprzez zmianę zachowań, łatwy dostęp do spersonalizowanego, bezstronnego i godnego zaufania poradnictwa Program zajmował się pozyskiwaniem wolontariuszy konsumenckich i instytucji, które na co dzień doradzają ludziom w różnych kwestiach (jak np. problemy finansowe lub zdrowotne) do współpracy i udzielania porad osobom ubogim energetycznie. Dodatkowo w ramach programu udzielono w 9 krajach bezpośredniej pomocy osobom ubogim energetycznie w oszczędzaniu energii i poprawie ich standardu życia. W ramach Programu prowadzono doradztwo w zakresie stosowania bardziej wydajnego zużycia energii, w celu zaoszczędzenia pieniędzy oraz poprawy zdrowia i dobrego samopoczucia.

Pogram LIFE

Program LIFE to jedyny instrument finansowy Unii Europejskiej, poświęcony wyłącznie współfinansowaniu projektów z dziedziny ochrony środowiska i klimatu. Jego głównym celem jest wspieranie procesu wdrażania wspólnotowego prawa ochrony środowiska, realizacja unijnej polityki w tym zakresie, a także identyfikacja i promocja nowych rozwiązań dla problemów dotyczących środowiska, w tym przyrody. Jest to program zarządzany centralnie przez Komisję Europejską. Od zainicjowania LIFE w 1992 roku do tej pory dofinansowanie z Komisji Europejskiej uzyskało blisko 5 400 projektów z całej Europy, w tym blisko 100 projektów z Polski. Do 2013 roku LIFE przeznaczył ponad 3,1 mld EUR na ochronę środowiska. W okresie finansowania 2014-2020 program wniósł o około 3,4 miliarda EUR więcej w realizację celów środowiskowych i klimatycznych. Program LIFE – program działań na rzecz środowiska i klimatu, obejmujący perspektywę finansową 2014-2020 oraz 2021-2027, jest kontynuacją instrumentu finansowego LIFE+ funkcjonującego w latach 2007-2013. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej od 2008 roku na mocy Porozumienia z Ministrem Środowiska (obecnie Ministrem Klimatu i Środowiska) pełni rolę Krajowego Punktu Kontaktowego LIFE. Ponadto NFOŚiGW wspiera polskich

Wnioskodawców proponując nowatorski i jedyny w Europie program dodatkowego współfinansowania projektów. Dzięki takiemu rozwiązaniu w Polsce podpisano 95 umów o dofinansowanie w formie dotacji, 17 umów dofinansowania w formie pożyczki na zachowanie płynności finansowej przedsięwzięcia oraz 1 umowę dofinansowania w formie pożyczki na wkład własny beneficjenta. Całkowita wartość tych projektów wynosi ok 1,05 mld zł, w tym dofinansowanie KE prawie 590 mln zł i dofinansowanie NFOŚiGW prawie 380 mln zł. Consumer Stock Ownership Plan (CSOP) Program umożliwia konsumentom, zwłaszcza tym, którzy nie posiadają oszczędności lub dostępu do kredytu kapitałowego, nabycie udziału we własności używanej przez nich instalacji OZE, a tym samym stanie się „prosumentami”. Jest to model inwestycyjny zorientowany na konsumenta w zakresie usług ogólnych, zapewniający partycypację zarówno finansową, jak i w odniesieniu do decyzji zarządczych. Unikając osobistej odpowiedzialności udziałowców konsumentów, CSOP zezwala na współinwestowanie gmin, małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) oraz innych lokalnych interesariuszy. Podmiot pośredniczący (CSOP Ltd.) inwestuje w nowy lub istniejący zakład energii odnawialnej i obsługuje go w imieniu różnych podmiotów jako współwłaścicieli. Z pomocą CSOP można inwestować w dowolne media, na przykład wodę, energię, transport i tym podobne. Inwestując w instalacje energii odnawialnej, CSOP przyczynia się do transformacji energetycznej i łagodzenia zmian klimatu, ułatwiając rozwój lokalnej, zdecentralizowanej produkcji energii.

15. Działania Miasta i Gminy Skaryszew

Gmina Skaryszew podejmuje aktywne działania na rzecz ochrony powietrza, koncentrując się głównie na realizacji programu "Czyste Powietrze". Poniżej przedstawiam kluczowe inicjatywy w tym zakresie:

Program "Czyste Powietrze"

Gmina uczestniczy w ogólnopolskim programie "Czyste Powietrze", którego celem jest poprawa jakości powietrza poprzez dofinansowanie wymiany starych źródeł ciepła oraz termomodernizację budynków mieszkalnych. Do 30 czerwca 2024 roku w gminie złożono 843 wnioski, zrealizowano 345 przedsięwzięć, a kwota wypłaconych dotacji wyniosła 11 232 180,63 zł.

Punkt konsultacyjno-informacyjny

W Urzędzie Miasta i Gminy Skaryszew działa punkt konsultacyjno-informacyjny programu "Czyste Powietrze", gdzie mieszkańcy mogą uzyskać wsparcie w przygotowaniu i złożeniu wniosków o dofinansowanie. Punkt mieści się przy ul. Juliusza Słowackiego 6, pokój nr 43, II piętro. Godziny otwarcia: poniedziałki 08:00-16:00, wtorki-piątki 07:30-15:30. Kontakt telefoniczny: 48 610 30 89 wew. 111 lub 48 610 09 61.

Edukacja i świadomość ekologiczna

Gmina prowadzi działania edukacyjne, informując mieszkańców o korzyściach płynących z termomodernizacji budynków oraz wymiany źródeł ciepła. Celem jest nie tylko poprawa jakości powietrza, ale także obniżenie kosztów ogrzewania dla mieszkańców.

Zakaz stosowania dmuchaw do liści

W ramach działań na rzecz ochrony środowiska, gmina wprowadziła zakaz stosowania dmuchaw do liści, które przyczyniają się do zanieczyszczenia powietrza pyłami.

Centralna Ewidencja Emisyjności Budynków (CEEB)

Gmina przypomina mieszkańcom o obowiązku składania deklaracji dotyczących źródeł ciepła i spalania paliw w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych, co ma na celu stworzenie bazy danych pomagającej w walce z niską emisją.

Kontrole antysmogowe

W ramach działań na rzecz ochrony powietrza Gmina Skaryszew wprowadziła nowoczesne metody monitorowania jakości powietrza. Kontrole antysmogowe są realizowane przy pomocy specjalistycznego drona, który umożliwia szybkie i precyzyjne sprawdzenie, jakie substancje są emitowane z kominów w gospodarstwach domowych.

Dron wyposażony jest w czujniki mierzące stężenia szkodliwych pyłów PM10 i PM2.5, a także innych substancji, które mogą świadczyć o spalaniu niedozwolonych materiałów, takich jak odpady czy tworzywa sztuczne. Kontrole przeprowadzane są głównie w sezonie grzewczym, kiedy ryzyko emisji szkodliwych związków jest największe.

Współpraca z mieszkańcami odgrywa kluczową rolę – zgłoszenia dotyczące podejrzeń spalania nieodpowiednich materiałów są brane pod uwagę przy planowaniu tras drona. Dzięki temu działaniu gmina nie tylko ogranicza emisję zanieczyszczeń, ale również zwiększa świadomość ekologiczną wśród mieszkańców, podkreślając wagę przestrzegania przepisów o ochronie środowiska.

Efektom tych działań jest skuteczniejsze egzekwowanie prawa, poprawa jakości powietrza oraz tworzenie zdrowszego środowiska życia dla społeczności lokalnej. Kontrole dronem stanowią integralną część szeroko zakrojonych działań Gminy Skaryszew na rzecz walki z zanieczyszczeniem powietrza.

Program „Stop Smog” dla Miasta i Gminy Skaryszew – Wsparcie i Nowe Perspektywy

Dotychczasowy program „Stop Smog” skupiał się na wymianie wysokoemisyjnych pieców oraz termomodernizacji budynków w gospodarstwach domowych dotkniętych ubóstwem energetycznym. Dzięki niemu udało się zredukować liczbę przestarzałych źródeł ogrzewania, co znacząco poprawiło jakość powietrza w województwie mazowieckim, wsparło osoby w trudnej sytuacji materialnej, które nie byłyby w stanie samodzielnie sfinansować takich inwestycji.

Program kończy się w 2024 roku, ale już zapowiedziano jego kontynuację w nowej formie, która będzie dostępna od 2025 roku. Nowy program ma uwzględniać bardziej elastyczne rozwiązania i wyższy poziom dofinansowania. Dotychczas aby skorzystać z programu, mieszkańcy musieli spełniać określone kryteria:

1. Kryteria dochodowe:

Gospodarstwa jednoosobowe: przeciętny miesięczny dochód na osobę nie może przekraczać 175% najniższej emerytury brutto.

Gospodarstwa wieloosobowe: przeciętny miesięczny dochód na osobę nie może przekraczać 125% najniższej emerytury brutto.

Przykładowo, w 2023 roku najniższa emerytura brutto wynosiła 1 250,88 zł, co oznaczało, że próg dochodowy dla gospodarstw jednoosobowych wynosił 2 189,04 zł, a dla wieloosobowych 1 562,17 zł na osobę.

2. Kryteria majątkowe:

Beneficjent nie może posiadać innego budynku mieszkalnego poza tym, który ma zostać objęty programem.

3. Wymagania dotyczące nieruchomości:

Budynek musi być jednorodzinny (maksymalnie dwulokalowy).

Nieruchomość powinna być wyposażona w nieefektywne źródło ciepła na paliwa stałe (tzw. „kopciuch”), które zostanie wymienione na ekologiczne i wysokosprawne źródło ciepła w ramach programu.

4. Zobowiązania beneficjenta:

Uczestnik programu nie może zdemontować, zniszczyć ani zmodyfikować urządzeń zamontowanych w ramach programu przez okres 5 lat od zakończenia prac.

Sprzedaż budynku w tym okresie może wiązać się z koniecznością zwrotu otrzymanego wsparcia.

5. Procedura zgłoszenia:

Mieszkaniec powinien zapoznać się z regulaminem programu „Stop Smog” obowiązującym w jego gminie. Następnie należy potwierdzić spełnienie kryteriów dochodowych i majątkowych oraz złożyć wypełniony wniosek wraz z wymaganymi oświadczeniami w odpowiednim urzędzie gminy lub miasta.

Założenia nowego programu od 2025 roku

Chociaż szczegóły nowej edycji programu „Stop Smog” nie zostały jeszcze w pełni ogłoszone, wiadomo, że zakres wsparcia zostanie rozszerzony:

- ▶ Oprócz wymiany pieców przewiduje się większy nacisk na odnawialne źródła energii, takie jak pompy ciepła i panele fotowoltaiczne.
- ▶ Uprozczone mają być również procedury aplikacyjne.
- ▶ Wyższy poziom finansowania:

Gospodarstwa domowe w najtrudniejszej sytuacji materialnej będą mogły liczyć na jeszcze większy poziom dofinansowania, pokrywający nawet 90–100% kosztów inwestycji.

Do tej pory Gminy liczące do 100 tys. mieszkańców mogły liczyć na najwyższy 70% poziom dofinansowania. W nowym naborze Miasto i Gmina Skaryszew będzie mogła negocjować poziom dofinansowania w wysokości 90%-100%. Jednakże biorąc pod uwagę doświadczenia gmin biorących udział w dotychczasowej edycji programu mieszkańcy nie dostawali 100 % dofinansowania do termomodernizacji czy wymiany źródła ciepła, a 90%. 10 % musiał wygospodarować mieszkaniowiec i z doświadczenia wynika, że taką kwotę był on w stanie przeznaczyć ze swoich środków. Warto zaznaczyć, że 10% wkładu można wpłacić całościowo (nie było to więcej niż 6 tys.) bądź płacić w dogodnych ratach, gdzie mieszkaniowiec ma wpływ na harmonogram wpłat. Można wprowadzić również możliwość odpracowania wkładu w ramach prac na rzecz gminy, dopasowując zakres prac do możliwości beneficjenta. Jeżeli mieszkaniowiec czy właściciel mieszkania nie może sam odpracować dofinansowania (na przykład ze względu na jakąś niepełnosprawność czy zły stan zdrowia), może wskazać osobę z rodziny, która podejmie się tej pracy za niego.

Na dzień dzisiejszy nie wiadomo jakie będą progi dochodowe dla mieszkańców, ale ze względu na inflację oraz zmiany w prawodawstwie na pewno ulegną one zmianie.

Miasto i Gmina Skaryszew konsekwentnie dąży do poprawy jakości powietrza i wsparcia mieszkańców w realizacji ekologicznych inwestycji. Mimo, że obecny program „Stop Smog” dobiega końca, nowe perspektywy od 2025 roku otwierają drogę do jeszcze bardziej kompleksowych działań. W przypadku przystąpienia Gminy do projektu szczegółowe informacje będą dostępne w Urzędzie Miasta i Gminy oraz na oficjalnej stronie internetowej.

16. Podsumowanie dokumentu: Analiza ubóstwa energetycznego w Mieście i Gminie Skaryszew

Niniejsza analiza stanowi wstępny etap działań mających na celu zrozumienie zjawiska ubóstwa energetycznego na terenie gminy. Jej celem było oszacowanie skali i charakteru problemu oraz wskazanie obszarów, które wymagają szczególnej uwagi w dalszych działaniach. Dokument zawiera dane i obserwacje, które pozwalają na wstępne nakreślenie sytuacji, jednak należy podkreślić, że analiza ta nie ukazuje pełnego obrazu problemu.

Jednym z głównych ograniczeń jest fakt, że nie było możliwości dotarcia do wielu osób, które mogłyby wypełnić ankiety. Z przyczyn niezależnych, takich jak brak zainteresowania mieszkańców, obawy przed oszustwami czy trudności komunikacyjne, nie udało się uzyskać pełnych danych od wszystkich potencjalnie zainteresowanych gospodarstw

domowych. W konsekwencji uzyskane wyniki opierają się jedynie na dostępnych informacjach i mogą nie odzwierciedlać pełnej skali ubóstwa energetycznego w gminie.

Dokument ten ma za zadanie zainicjować dalsze działania, w tym przeprowadzenie bardziej szczegółowych badań i analiz. Kolejne etapy powinny obejmować m.in.:

- ▶ Intensyfikację działań informacyjnych i edukacyjnych wśród mieszkańców w celu zwiększenia ich zaangażowania.
- ▶ Przeprowadzenie indywidualnych audytów energetycznych dla wybranych gospodarstw domowych, które pozwolą na bardziej precyzyjne oszacowanie potrzeb i problemów.
- ▶ Opracowanie kompleksowych strategii wsparcia, uwzględniających zarówno wymianę źródeł ciepła, jak i poprawę efektywności energetycznej budynków.

Podsumowując, analiza ta jest punktem wyjścia do kompleksowego rozpoznania i skutecznego przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu w gminie. Wymaga jednak kontynuacji w formie pogłębionych badań i bezpośredniej współpracy z mieszkańcami, aby stworzyć precyzyjny obraz sytuacji i wypracować odpowiednie rozwiązania.

17. Literatura

1. Commission Recommendation (EU) 2020/1563 of 14 October 2020 on energy poverty
2. Czysta energia dla wszystkich Europejczyków, Dyrekcja Generalna ds. Energii (Komisja Europejska), wyd. 2019

3. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylecia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE Tekst mający znaczenie dla EOG
4. Stanisław Hałabura, Efektywność energetyczna a ubóstwo energetyczne w budownictwie wielorodzinnym, 2018, Fundacja na rzecz Czystej Energii
5. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
6. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
7. Polityka energetyczna Polski do 2040 r., data publikacji: 02.02.2021 r., Ministerstwo Klimatu i Środowiska, data dostępu: 25.04.2022 r.
8. Porozumienie Burmistrzów na rzecz klimatu i energii EUROPA, <https://www.porozumienieburmistrzow.eu> oraz <https://www.eumayors.eu/>
9. Problem bogactwa i ubóstwa w teoriach społeczno-ekonomicznych (opracowanie zbiorowe), red. nauk. Dankowska-Prokop B., Grabowski A., Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, 2020
10. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (tj. Dz.U. 2019 poz. 1065),
11. Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport wojewódzki za rok 2023 - <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/2001>
12. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ - Załącznik do uchwały nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24.05.2022 r.
13. Uchwała nr 59/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 26 kwietnia 2022 r. zmieniająca uchwałę w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa mazowieckiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (Dz. Urz. Woj. Maz. z dnia 29.04.2022 r. poz. 5147)
14. Uchwała nr 162/17 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 października 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa mazowieckiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (Dz. Urz. Woj. Maz. z dnia 27.10.2017 r. poz. 9600)
15. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (tj. Dz.U. 2021 poz. 716)
16. Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków (tj. Dz.U. 2022 poz. 438)
17. Założenia do aktualizacji Polityki energetycznej Polski do 2040 r. z marca 2022 r., <https://www.gov.pl/web/klimat/zalozenia-do-aktualizacji-polityki-energetycznej-polski-do-2040-r>,
18. Wyniki pomiarów jakości powietrza w województwie mazowieckim w 2023 roku, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Warszawie, rok wydania: 2024
19. Bank dobrych praktyk Przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu w Polsce, Ministerstwo Klimatu i Środowiska
20. IBS Policy Paper 2018

Załącznik nr 1 do analizy - Ankieta diagnozy problemu ubóstwa energetycznego

ANKIETA DOTYCZĄCA IDENTYFIKACJI I ROZWOJU INSTRUMENTÓW PRZYCZYNIAJĄCYCH SIĘ DO REDUKCJI UBÓSTWA ENERGETYCZNEGO W POLSCE – ANALIZA UBÓSTWA ENERGETYCZNEGO PROWADZONA PRZEZ MIASTO I GMINĘ SKARYSZEW

Obowiązek wykonania opracowania dokumentu pn. „Analiza ubóstwa energetycznego w Mieście i Gminie Skaryszew” wynika z uchwały nr 115/20 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 8 września 2020 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu oraz uchwały 204/23 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 21 listopada 2023 r. zmieniającej uchwałę w sprawie programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu (kod działania WmaWsEn).

Informujemy, że istnieje również możliwość wypełnienia przedmiotowej ankiety on-line pod adresem: <https://ekodialog.pl/ankiety/aue-skaryszew/>

Wypełnienie przedmiotowej ankiety jest dobrowolne i umożliwi Państwu w przypadku stwierdzenia ubóstwa energetycznego na otrzymanie spersonalizowanej pomocy doradczo – finansowej. Wypełnioną ankietę proszę dostarczyć do Urzędu Miasta i Gminy.

Data wypełnienia	
Imię i nazwisko osoby wypełniającej ankietę/nr telefonu.	
Adres zamieszkania	
Rodzaj budynku	a. jednorodzinny wolnostojący b. lokal w budynku wielorodzinnym o dwóch mieszkaniach c. lokal w budynku wielorodzinnym o trzech lub więcej mieszkaniach
Powierzchnia budynku/mieszkania w m ²	
Rok budowy budynku	
Czy budynek należy do spółdzielni mieszkaniowej?	TAK / NIE
Czy budynek należy do wspólnoty mieszkaniowej?	TAK / NIE
Stan budynku	a. bardzo dobry b. stan dobry – wymaga drobnych napraw i remontów, głównie ze względów estetycznych c. stan zły – wymaga częściowego remontu d. stan bardzo zły – wymaga całkowitego remontu
Wybierz elementy, które wymagają naprawy/zmiany	a. wymaga wymiany okien b. wymaga wymiany drzwi wejściowych c. wymaga naprawy stropu, stropodachu lub dachu d. wymaga docieplenia ścian e. wymaga wymiany źródła ciepła lub instalacji ogrzewania f. inna odpowiedź:.....
Podstawa zamieszkania	a. pełna własność b. spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu c. lokatorskie spółdzielcze prawo do lokalu d. lokal komunalny e. najem f. nieuregulowany stan prawny
Liczba osób w gospodarstwie domowym	
Liczba osób niepełnoletnich w	

gospodarstwie domowym	
Czy uzyskiwane jest świadczenie 800+?	TAK / NIE
Czy co najmniej jeden z mieszkańców otrzymuje dodatek mieszkaniowy?	TAK / NIE
Czy co najmniej jeden z mieszkańców otrzymuje dodatek energetyczny?	TAK / NIE
Czy co najmniej jeden z mieszkańców korzysta z zasiłku rodzinnego w zakresie finansowym?	TAK / NIE
	Jeśli TAK, wymień z jakiego:.....
Czy w gospodarstwie domowym są osoby niepełnosprawne?	TAK / NIE
Czy w gospodarstwie domowym są niepełnoletnie osoby niepełnosprawne?	TAK / NIE
Czy osoby niepełnosprawne wymagają stałej pomocy opiekuna, który musiał (z tego powodu) zrezygnować z pracy?	TAK / NIE
Czy co najmniej jeden z członków gospodarstwa domowego pobiera emeryturę?	TAK / NIE
Jaki był średni miesięczny dochód gospodarstwa domowego na osobę w poprzednim roku?	a. Poniżej 1400 zł b. Pomiędzy 1400 zł a 1960 zł c. Pomiędzy 1960 zł a 2200 zł d. Powyżej 2200 zł
Podaj główne źródło ciepła (urządzenia służące do wytwarzania ciepła w budynku):	
a. Kocioł na paliwo stałe (węgiel, drewno lub inny rodzaj biomasy) z ręcznym podawaniem paliwa	
Funkcja kotła	Klasa kotła
☐ ogrzewanie ☐ ciepła woda ☐ ogrzewanie + ciepła woda użytkowa	☐ poniżej klasy 3 lub brak informacji ☐ klasa 3 ☐ klasa 4 ☐ klasa 5 ☐ ekoprojekt
Rodzaj stosowanego paliwa	
☐ węgiel kamienny ☐ węgiel brunatny ☐ drewno kawałkowe ☐ pellet ☐ inny rodzaj biomasy	
b. Kocioł na paliwo stałe (węgiel, drewno lub inny rodzaj biomasy) z automatycznym podawaniem paliwa	
Funkcja kotła	Klasa kotła
☐ ogrzewanie ☐ ciepła woda ☐ ogrzewanie + ciepła woda użytkowa	☐ poniżej klasy 3 lub brak informacji ☐ klasa 3 ☐ klasa 4 ☐ klasa 5 ☐ ekoprojekt
Rodzaj stosowanego paliwa	
☐ węgiel kamienny ☐ węgiel brunatny ☐ drewno kawałkowe ☐ pellet ☐ inny rodzaj biomasy	
c. Kominiek/koza/ogrzewacz na drewno lub inny rodzaj biomasy	
Funkcja	☐ ogrzewanie ☐ ciepła woda użytkowa ☐ ogrzewanie + ciepła woda użytkowa
d. Piec kaflowy na paliwo stałe (węgiel, drewno lub inny rodzaj biomasy)	
Funkcja	☐ ogrzewanie ☐ ciepła woda użytkowa ☐ ogrzewanie + ciepła woda użytkowa
e. Trzon kuchenny/piecokuchnia/kuchnia węglowa	
Funkcja	☐ ogrzewanie ☐ ciepła woda użytkowa ☐ ogrzewanie + ciepła woda użytkowa

f. Kocioł gazowy/bojler gazowy/podgrzewacz gazowy przepływowy			
Funkcja	☐ ogrzewanie	☐ ciepła woda użytkowa	☐ ogrzewanie + ciepła woda użytkowa
g. Kocioł olejowy			
Funkcja	☐ ogrzewanie	☐ ciepła woda użytkowa	☐ ogrzewanie + ciepła woda użytkowa
h. Pompa ciepła			
Funkcja	☐ ogrzewanie	☐ ciepła woda użytkowa	☐ ogrzewanie + ciepła woda użytkowa
i. Ogrzewanie elektryczne/bojler elektryczny/podgrzewacz elektryczny przepływowy			
Funkcja	☐ ogrzewanie	☐ ciepła woda użytkowa	☐ ogrzewanie + ciepła woda użytkowa
j. Sieć ciepłownicza			
Funkcja	☐ ogrzewanie	☐ ciepła woda użytkowa	☐ ogrzewanie + ciepła woda użytkowa
k. Kolektory słoneczne			

Jaki jest roczny koszt ogrzewania budynku/mieszkania i podgrzania wody?	
Jaki jest roczny koszt energii elektrycznej?	
Według opinii Pani/Pana koszty energii (ciepło i prąd) są:	1. Niskie: nie stwarzają problemu 2. Średnie: są miesiące, w których koszty energii są bardziej odczuwalne w budżecie domowym 3. Wysokie: ale mimo trudnej sytuacji istnieje możliwość opłacenia rachunków 4. Bardzo wysokie: są miesiące, w których nie ma możliwości zapłacenia rachunków kosztem innych potrzeb 5. Nieosiągalne: gospodarstwo domowe jest zadłużone w spłacie rachunków lub musi zmniejszać znacznie zużycie energii ze względu na wysokie koszty opłat
Według opinii mieszkańca w mieszkaniu domu jest:	1. Zawsze temperatura w budynku/mieszkaniu jest odpowiednia lub szybko mogę poprawić odczuwalny komfort cieplny 2. Zazwyczaj temperatura w budynku/mieszkaniu jest odpowiednia, ale nie mam problemu w jej zapewnieniu 3. Są dni kiedy trudno uzyskać komfortową temperaturę w budynku/mieszkaniu 4. Bardzo często w budynku/mieszkaniu jest zbyt ciepło lub zbyt zimno 5. Nigdy nie udało mi się uzyskać komfortowej temperatury w budynku/mieszkaniu
Czy została złożona obowiązkowa deklaracja do Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków (CEEB)?	TAK / NIE

Data i podpis:

KLAUZULA INFORMACYJNA

Na podstawie art. 13 ust. 1 i 2 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. Urz. UE Nr L z 2016 r. Nr 119, s.1 ze zm.) – dalej: „RODO” informuję, że:

1. Administratorem Pani/Pana danych osobowych przetwarzanych w Urzędzie Miasta i Gminy Skaryszew ul. Juliusza Słowackiego 6, 26-640 Skaryszew, jest Burmistrz Miasta i Gminy Skaryszew.
2. Administrator wyznaczył Inspektora Ochrony Danych z którym może Pani/Pan skontaktować się w każdej sprawie dotyczącej przetwarzania Pani/Pana danych osobowych za pośrednictwem adresu e-mail: iodo@skaryszew.pl

3. Pani/Pana dane osobowe przetwarzane będą w celu wypełnienia obowiązków prawnych ciążących na administratorze- na podstawie art. 6 ust. 1 lit. c ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych z dnia 27 kwietnia 2016 r., oraz w zw. z art. 91 ust. 7a pkt. 8 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1973 z późn. zm.).
4. Państwa dane osobowe będą przetwarzane przez okres niezbędny do realizacji w/w celu z uwzględnieniem okresów przechowywania określonych w przepisach szczególnych, w tym przepisów archiwalnych. Natomiast w przypadku danych podanych dobrowolnie – co do zasady do czasu wycofania przez Państwa zgody na ich przetwarzanie.
5. Państwa dane nie będą przetwarzane w sposób zautomatyzowany, w tym nie będą podlegać profilowaniu.
6. Państwa dane osobowe nie będą przekazywane poza Europejski Obszar Gospodarczy (obejmujący Unię Europejską, Norwegię, Liechtenstein i Islandię).
7. W związku z przetwarzaniem Państwa danych osobowych, przysługują Państwu następujące prawa:
 - a) prawo dostępu do swoich danych oraz otrzymywania ich kopii,
 - a) prawo do sprostowania (poprawiania) swoich danych osobowych.
 - b) prawo ograniczenia przetwarzania danych osobowych,
 - c) w przypadku gdy przetwarzanie odbywa się na podstawie wyrażonej zgody (art. 6 ust. 1 lit. a RODO) - prawo do cofnięcia zgody w dowolnym momencie bez wpływu na zgodność z prawem przetwarzania, którego dokonano na podstawie zgody przed jej cofnięciem;
 - d) prawo wniesienia skargi do Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych (ul. Stawki 2, 00-193 Warszawa) gdy uzna Pani/Pan, że przetwarzanie danych osobowych dotyczących Pani/Pana narusza przepisy RODO.
8. Podanie przez Państwa danych osobowych jest obowiązkowe. Nieprzekazanie danych skutkować będzie brakiem realizacji celu, o którym mowa w pkt. 3. Nieprzekazanie danych udostępnianych dobrowolnie pozostaje bez wpływu na rozpoznanie sprawy.
9. Państwa dane mogą zostać przekazane podmiotom zewnętrznym na podstawie umowy powierzenia przetwarzania danych osobowych, a także podmiotom lub organom uprawnionym na podstawie przepisów prawa.